

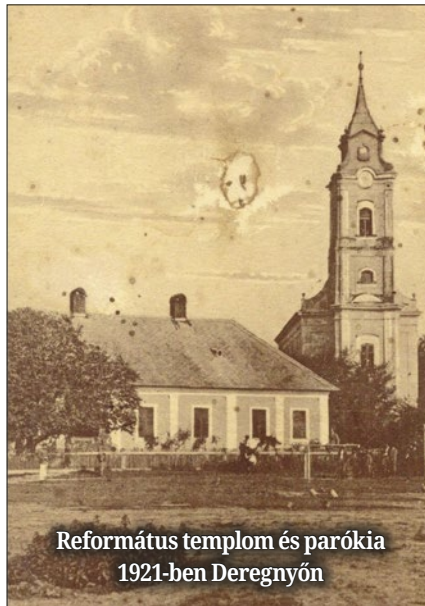

Ha pedig vak vezet...

„Hagyjátok őket, világtalanok vak vezetői!” Máté 15,14

Naponként halljuk a híradásokban, hogy milyen gondok, problémák terhelik földrészünk uniójának vezetőit, járvány, gazdasági problémák, társadalmi és politikai ellentétek. Erre szokták mondani, hogy ember legyen a talpán, aki meg tud birkózni ezekkel. De kik is azok, akiktől e bonyolult feladat megoldását várja a mintegy 500 millió uniós polgár? Vegyük sorjában. A bizottság elnök-asszonya, aki összetett háttéralkuk alapján került fontos tisztségébe. Mérvadó német újságok szinte havonként írnak német hadügyminiszteri ténykedésének kétes anyagi dolgairól. A Die Welt újságírója egyenesen úgy fogalmazott, hogy nagyon jól jött a brüsszeli megbízatás, mert így bizonyos fokig mentesült a kérdőre vonástól. A tanács elnöke egy olyan ország (Belgium) volt miniszterelnöke, aki hazájában rövid életű kormányok élén lavírozott, s amikor tehetetlennek bizonyult, jött a brüsszeli megbízatás „mentőőve”. Kipróbáltan hajlékony ember ő, aki mindig tudja kire, kikre kell hallgatni. A parlament elnöke olyan eszmei irányvonal képviselője, amely már sokszor bizonyította hozzá nem értését, s egy olyan országból jött, ahol „elvtársai” tökéletesen félrekezeltek a járványt, és ennek következtében több mint 35 000 ember halt meg. És akkor földrészünk meghatározó két országának vezetőit még nem is említettem, gyermektelenek, jövő nemzedék és személyes felelősség nem befolyásolja őket. Politikai döntéshozóként, ha hibáznak, legfeljebb jól fizetett nyugdíjasok, tanácsadók, stb. lesznek. Elszomorító látni, hogy a meghatározó vezetők nem kis hányada nem felel meg azoknak az elvárásoknak, amelyeket Isten igéje támaszt a fontos tisztségekre jutottakkal szemben. Mit tehet ebben a helyzetben a keresztyén egyház, az Isten igéjére figyelő hívő? Míg Európa nyugati részén az egyház egyre inkább szociális szolgáltatóvá válik, addig a keleti részeken, az elvilágiasodás hatásai ellenére is, fő irányvonala a teljes evangélium hirdetése, s a teljes igei kijelentéshez való ragaszkodás jelen-

ti. Ha nem ezt tennék, akkor minden okunk meglenne a kétségbeesésre. Jézus a maga idejében tisztán látja, s egyértelműen ki is mondja, milyenek korának zsidó és pogány vezetői. A világ kétségbeejtő helyzetben van, vezetői csakis saját hatalmukkal, dicsőségükkel és hasznukkal törődnek, s nincs olyan erkölcsi gát, ami visszatartaná őket. Ezért a hívő embernek nem szabad beletemetkeznie a szomorú helyzetbe. „Hagyjátok őket...”, vagyis ne rájuk figyeljünk, ne őket kövessük, ne engedjük, hogy az ilyen vezetők magatartása megfosszon minket a Krisz-

Református templom és parókiája
1921-ben Deregyőn

tusban kapott békességtől, s ez által tisztánlátásunktól. Akiknek útját Isten igéjének világossága ragyogja be, az tudja, hogy ezek a vak vezetők is ítélet alá esnek. Nem részrehajló bírák ítélnék fölöttük, gyarló emberi törvények szerint, hanem az igaz bíró. Korunkban rengeteg ember hagyja, hogy mű fények „világossága” szerint tájékozódjon. Nem vakok tehát, hanem világtalanok, akik képtelenek a valóság megismerésére, sőt hagyják, hogy a vak (elvakult) vezetők a maguk érdeke szerint vezessék őket. Ennek szomorú eredménye az elbukás. A Megváltó nem hagy kétséget ennek bekövetkeztéről. Ez az akkori zsidóság életében

pár évtizeddel később megtörtént, elpusztult a templom, fokozatosan megszűnt az ószövetségi papság, s Hadriánus császár idejében, majd kétezer évre, megszűnt a zsidó állam minden formája. A zsidókat száműzték a birodalom távoli részeibe, a terület nevét Júdeáról Palesztinára változtatták. Egyedül az Ige világossága maradt, aminek elfogadása és megtartása a megmaradást jelentette. Az evangéliumban Jézus azt mondja: „gördörbe esnek”, tehát nem eltűnnek a történelem sülyesztőjében, mint annyi más nép, hanem Isten kiemeli őket, és történelemben egyedülállóan újra elődeik földjén élhetnek. Ez buzdítás a mi hitünk számára is, hogy bízhatunk Megváltónk minden szavában, nem hagyva magunkat sem kétségbe ejteni, sem megtéveszteni vak vezetőktől, sem a mű fények világtalanná tevő látványától!

Csoma L

Fülöp Sándor

Gyermek a láncfű

Gyermek a láncfű...

Fehér koronája...

De tavaszi szellő
szerte cibálja.

Magnyi kis álmok
a kéklő levegőn
-szállnak, mint időnk-
tovalebegőn.

Kicsi szemekben
nagy tettek vágya;
s hányszor hullanak
tűzbe, mocsárba...

Magnyi kis álmok,
alig – alig értjük...
Píszzenj szívedre,
sóhajts fel értük!

„Elszigetelt” vagyok! És akkor...?(!)

„Ha az Urat tartod oltalmadnak, a Felségest hajlékodnak, nem érhet Téged baj...” (Zsolt. 91, 9-10)

A napokban olvastam egy viccet:

Két ember beszélget:

– „Te, az a denevér már rendesen megsült?”

– „Ugyan már, egy kis sületlenségtől nem dől össze a világ!”

S valahogy így kezdődik általában a gond... Felelőtlen, meggondolatlan, félválról-vétel, érdektelenség, fegyelmezetlenség, figyelmetlenség és még sokféle „-ség”, mely nem csak a napokban sújtja a világot... A mostani veszély, mely a koronavírus formájában fenyegeti a világot, fizikailag és pszichikailag is megviseli a földgolyó lassan minden országát. Azonban mindennek talán a kiváltó oka az a „-ség”, mely már régóta terjeng az egész mindenségben: ez pedig a közömbösség! Jó lesz az úgy, hagyjad már, nem baj, majd megoldódik, majd más megcsinálja, ha más nem érdekel, engem miért érdekeljen... S lám, vannak olyan közömbösség-eredmények, melyek kézzel is foghatóak, jobban mondva érinthetetlené válunk tőle. Mivel egymás felé nem nyújthatjuk a kezünket, talán itt lenne az ideje „rájönnünk”, hogy akkor csak egy irányba nyújthatjuk: felfelé, a valódi segítség felé. Nem azt mondom, hogy – a lehetőségekhez mérten – ne nyújtsunk segítő kezet másnak, vagy, hogy ne mutassunk saját magunk felé, amikor épp önkritikáról/önfejlesztésről van szó, hanem, amikor elszigetelnek a világtól, nem találkozhatunk szeretetünkkel, nem élhetjük mindennapi rutin életünket, akkor talán végre van időnk egy kicsit Istenre is. Igen, van otthonról online tanulás, van otthonról való munka, van lehetőség idegen nyelvtanulásra, takarításra, főzésre, házastársunkra, gyermekeinkre, azonban végre lehet időnk Őrá is, hiszen a megoldást továbbra sem a hatósági bejelentésektől kellene várunk, hanem a Jó Istentől, Aki minde nekfelett való.

Igen, mindezzel a bezártsággal ismét együtt jár az aggodalom, a félelem, a kétkedés! Nem lesz munkám, nem lesz pénzem, nem láthatom a családomat, barátaimat, mi lesz ha valakinek baja esik, tönkremegy a gazdaság, az egészségügy, a turizmus... Igen ám, viszont most kényújtásnyira lehet Tőled a Biblia, melyet ha kinyitasz, és beleolvasol, láthatod, hogy nem ez az első „világ-krízis”, nem ez az első katasztrófa, mely sanyargatja az em-

beriséget.. Minden leküzdhető a mi Urunk kegyelmében vetett hit által. Minden kezelhető és feldolgozható, „újra-éleszthető”, ha Benne hiszünk és bízunk!

Lássuk csak meg azt is, milyen „apróságtól” (állítólag) indult el ez az egész betegség, s mekkora számnál tartunk a mai hírekben... Mi lenne, ha elhinnénk, hogy a Jó is tud ilyen sebességgel terjedni? Talán ezen a ponton ezen is elgondolkozhatnánk a sok pesszimizmus közepette. Nemde bár ennek kellene a meghatározóbbnak lennie? Hiszen szerte a médiában, mindennapjainkban olyan mindenféle eszközzel, módszerrel, lehetőséggel, technikával „buzdítanak”, csábítanak/ámítanak bennünket, mely a „pozitív-gondolkodást és életmódot” segíti elő: jóga, meditációk, wellness-programok, szabadidős kapcsolódási lehetőségek... Mindenki csak kikapcsolódni akar, ez a megoldás... De mikor fognak mindezek

Simon András grafikája

az emberek „be”-kapcsolódni? Ha be sem kapcsolódsz igazán az élet valóságába, akkor miből kell annyira kikapcsolódni? Tisztelet a kivételnek, ezt mindig tegyük hozzá! Természetesen a stressz, a munkával/tanulással járó fáradalmakat ki kell pihenni, semmi sem rossz, amíg a mértékletesség tart, viszont például amikor épp nyaralni megyünk, vasárnap miért nem térünk be a helyi templomba? Talán kényelmetlen? Kényelmetlen a kérdésem is? Megértem... Egyáltalán nem könnyű ezt a „ki-be”-kapcsolódsít helyrerakni az életünkben!

Most, viszont a helyzet változatosságának fényében kicsit kérdéses az utazás, így talán akkor betérhetünk a helyi templomba. Vagy, ha épp ez sem megengedett, vannak online-istentiszteletek. Vannak otthon biztosan olyan imádságos

könyvek, konfirmálásra kapott Biblia, mely még nincs eléggé „elnyűtt” állapotban (soha nem is lesz eléggé elnyűtt..) Az internetről manapság már szinte minden letölthető, elérhető... Szóval kifogás nincs, mert ha ezek egyike sem lenne talán számunkra lehetséges, még mindig ott van az a nyitott szív, mely a jó Isten felé néz és kér, hogy „Adj Uram hitet és reménységet, kegyelmezz, könyörülj rajtunk, segíts meg bennünket, hogy jobbak legyünk, másokat is jobba tegyünk, ments meg bennünket!”

Talán kicsit nyers a fogalmazásom, sokszor hanyag vagyok én is, sőt felelőtlen, figyelmetlen, türelmetlen, mértéktelen, viszont ez bánt minden alkalommal. Mégis halandó és gyarló vagyok, melyek megint csak kifogásoknak tűnnek saját magamnak is. Hiszen lásd, mikor olvashattad utoljára gondolataimat... Igyekszem, csak néha nem a jó irányba. Sokszor én sem gondolok a templomajtóra, amikor épp gondban vagyok. Akkor sem nyitom ki mindig a Bibliát, nem nézem meg mindig az online-istentiszteletet, sokszor csak „elfecsérlem” az időt. Épp ezért nem ítélek el én sem senkit. Buzdítani tudok csak, hiszen akármilyen válság van a világban, csak a mi Atyánkkal való valódi lelki kapcsolatban találunk igazi benső megnyugvásra.

Oly sokszor hallani, nincs időm a családomra, nincs időm olvasni, nincs időm szinte semmire, amit szeretnék. A mostani „több-kevesebb” korlátozás ad egy kicsivel talán több időt arra, amit eddig hiányoltunk az otthon-léttől. A napokban viszont mást is hallottam: az agyamra mennek a gyerekek, az asszony megint nyaggat, nincs vége a házimunkának, mikor mehetek már dolgozni, meddig nem találkozhatok a barátaimmal, nem tudom megvenni azt a rég kinézett ruhát, stb. Szóval az elégedetlenségnek számos változata van. S legyen bármiféle helyzet a világban, az ember mindig talál módot és okot a panaszra. Ahogy mondani szokták, katasztrófának kell történnie ahhoz, hogy az ember értékelni kezdje azt, amije van. ...hát, a kérdés csak az, mekkora katasztrófának?! „Meddig még, Uram?” Ebből azonban következik a másik kérdés is: „Te, gyermekem, meddig akarsz még ezt folytatni?”

Mindannyiunknak vannak kérdéses dolgai az életben, melyek valamiféle

megoldásra, elkezdésre, folytatásra, megvalósításra, kikristályosodásra... várnak. Azonban jól gondoljuk meg, milyen irányba nyújtjuk ki a kezünket. Mihez érünk hozzá. Szükséges-e a fertőtlenítés utána, esetleg kesztyűs kézzel kell-e vele bánni, vagy vállaljuk-e maszk nélkül is az akadályt...?

A Bibliát olvasva több olyan ígérés is található, melyet olvasva megborzadhatunk, mennyire illenek ezek a panasz- és könyörgő szavak a mi helyzetünkre is?! Mintha a jelenlegi helyzet(ünk)ről írták volna.. Sőt mi több, az „én” személyes problémámat, egészségügyi - és válsághelyzetemet is megtalálom benne. S annak megoldását is... Tehát, nem vagyok egyedül a problémámmal, nem vagyok egyáltalán egyedül, van megoldás, van Kire bíznom, van Kiben bíznom és van, A(K)ivel megoszthatom. A végkimenetelt

sem a saját, sem a globális problémánkra előre sohasem tudhatjuk, viszont tudunk szeretetben lenni, hit által cselekedni, békességben várni, könyörögni és hálát adni. Mindig van miért!

„Tekints rám, hallgass meg, Uram, Istenem! Tartsd meg szemem ragyogását, ne jőjjön rám halálos álom!” (Zsolt. 13,4)

„Az Úr trónol az áradat fölött, ott trónol az Úr, az örökkévaló király. Az Úr erőt ad népének, az Úr megáldja népét békeséggel.” (Zsolt. 29,10-11)

„Megvallottam neked vétkeket, bűnömet nem takargattam. Elhatároztam, hogy bevallom hűtlenségemet az Úrnak, és te megbocsátottad bűnömet, amit vétettem. Ezért hozzád imádkozzék minden hívő, amíg megtalálhat. Ha nagy vizek áradnak is, nem érik el őt. Te vagy az oltalmam, megóvsz a bajtól, körülveszel a szabadulás örömeivel.” (Zsolt 32,5-7)

Mindig van pozitívum és remény az életben. Mindennek rendelt ideje, helye és oka van. Mindig van valami, amit kapunk és van, amit elveszítünk. Ennek mi-benlétéről a jó Isten dönt. Miért? Nem ez a kérdés, a kérdés az, hogy a válasz nélkül is tudunk-e előre haladni, továbbra is bízni és élni olyan életet, mely az Ő dicsőségének, szeretetének, áldásainak hatalmasságát hirdeti?

Adjon az Úr mindnyájunknak hitet, reményt, szeretetet, bölcsességet, erőt saját- és közösségi gondjaink elviseléséhez, reménybeli megéléséhez és az Ő Akarata szerint történetek elfogadásához.

Bízzál fiam, bízzál leányom... „Nagy az ereje az igaz ember buzgó könyörgésének” (Jak. 5, 16b)

Csoma Annamária

GYÜLEKEZETEINK életéből

Lelkipásztor köszöntése

A június 7-én megtartott istentiszteleten ezzel az Igével köszöntöttük Varga Zoltán lelkipásztort 50. Születésnapja alkalmából: „Áldott az az ember, aki az Úrban bíz, akinek az Úrban van a reménye. Olyan lesz, mint a víz mellé ültetett fa, amely gyökereit egészen a folyóig ereszti.” (Jeremiás 17:7-8)

Varga Zoltán mint helyettes lelkész már csaknem egy éve pasztorálja gyülekezetünket, s a szádmási gyülekezet mellett

ellátja a rozsnyói gyülekezet sokrétű szolgálatát is : az iskolában, a kórházban a három Idős otthonban, intézi az óvoda + bölcsőde és tornaterem építésével kapcsolatos ügyeket. Csodalatra méltó buzgósággal, fáradságot nem ismerve, erejét és idejét nem kímélve végzi mindezt. A vírusjárvány miatt bevezetett gyülekezeti tilalom idején is gondoskodott mind a szádmási, mind a rozsnyói gyülekezet lelki épüléséről, írásban erősített, buzdított a hitben való kitartásra.

Isten iránti hálával köszönjük meg odaadó hűségét, kitartá-

sát. Pogány Edina presbiter köszöntőjében elmondta annak a férfinak a történetét, aki egy rozsnyói étteremben az ablak előtt megpillantott egy éhező hajléktalan embert, s miután a pincér felszolgált az ebédét, fogta a tányért és kivitte ennek a szegény embernek. A történetben szereplő férfi Varga Zoltán volt, aki nagyon sok esetben bizonyította nemeslelkűségét, igazi keresztyén mivoltát. Nem feledkezik meg azokról a gyülekezeti tagok-

ról sem, akik nem tudnak eljönni a templomba, hanem készségesen kiszolgálja nekik a házi úrvacsorát. Ha tudomást szerez kórházban vagy otthon ápolott tagjainkról, meglátogatja őket, lelki vigaszt nyújtva nekik és családtagjaiknak. Ezt az emberi erőt meghaladó sok munkát csak Isten ereje és segítségével által képes elvégezni. A 18. Zsoltár 33. Szavaival ő is vallhatja: „Isten ruház föl engem erővel, ő teszi tökéletessé utamat.”

Egyedül Istené a dicsőség!

Mixtaj Johanna

A kettészelt falu és gyülekezet

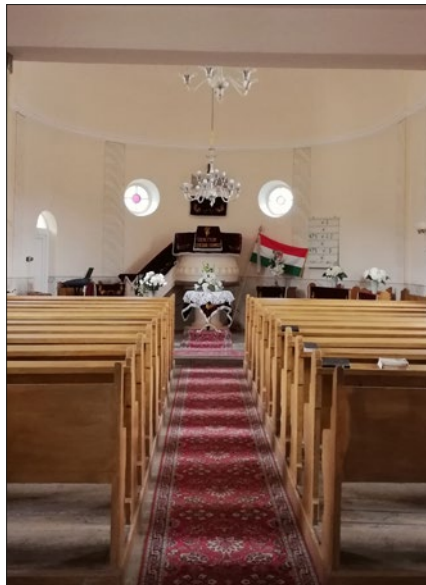
Van egy község és gyülekezet az Ungi Református Egyházmegyében, Nagyszelmenc, mely egyedi módon élte meg azt, hogy elszakították a testvért a testvértől, az anyát a gyermekétől. Azért

írom, hogy egyedi módon, mivel a trianoni békeszerződés után a falu Csehszlovákia része lett, ám az ő „személyes Trianonját”, az igazi poklot 1946-ban élte meg a község és a gyülekezet, mikor a szovjet hadsereg a felső vezetés utasítására egy éjszaka alatt meghúzta a határt a község közepén: ezzel kettészakítva a települést, kettészakítva a református gyülekezetet.

Nagy érvágás volt ez a közösségnek, hiszen ezen a környéken minden Ungvár felé orientálódott. 1920 után, majd az 1938-as Magyarországhoz való visszacsatoláskor is egyben maradt a régió. Úgy tűnt, hogy a 2. világháború után a térség megint Csehszlovákiához kerül vissza, mígnem 1946-ban megtörtént az erőszakos határhúzás. Az agresszív szovjet területfoglalásnak lett martaléka a község: nem voltak tekintettel arra, hogy egy teljes – akkor 800 lakosú – közösséget és egy nagy református gyülekezetet téptek szét. Családok szakadtak el egymástól, földterületek váltak ketté, hiszen Nagyszelmenc kisebbik része – a mostani Kisszelmenc – a határ túloldalára került, a szovjetek kezébe, ezzel felbolygatva a megszokott életet és rendet. A gyülekezet is megszenvedte ezt a szakítást, hiszen a gyülekezeti tagok egy része a határ túlsó oldalán maradt, és az egyházi földek egy része is a foglalók kezébe került. Egy hatalmas palánk épült meg egyetlen éjszaka alatt a két község-

rész között, ezzel akadályozva azt is, hogy az emberek, akik a határ két oldalán ragadtak, beszélni tudjanak egymással. Sőt, nem egy alkalommal „eljásztották” azt is, hogyha valaki a családtagok közül a határ túloldalán eltávozott a minden élőknek útján, akkor úgy rendezték a dolgokat, hogy a hozzátartozók ne tudjanak a temetés napjára és idejére megérkezni, hanem csak másnap vagy harmadnap. Erről ad pontos képet Jaro Vojtek: A határ című dokumentumfilmje, melyet 2001–2006 között forgattak. Ezt a tragédiát megélve próbált a gyülekezet talpon maradni, és vizsgálatot találni Isten szaván keresztül. A nagyszelmenci egyházközség mind a mai napig élő gyülekezet, és reménykedik a szívében, hogy egyszer ez a határ végleg eltűnik, és újra egyesülni tud a község.

A nagyszelmenci református gyülekezet a reformáció idején alakult, az akkori katolikus templomot átvéve, mint abban az időben szinte mindenütt. Pontos adattal nem rendelkezünk arról, hogy mikor pusztulhatott el ez a templom, vagy volt-e egyéb imaháza, esetleg fatemploma a gyülekezetnek. Annyi bizonyos, hogy az egyházközség anyakönyve 1763-tól áll rendelkezésre. Feltételezések szerint a 17. században lehetett egy kis fából készült imaháza a gyülekezetnek, majd a század végén özv. Pinkócziné adományozott telket a közösségnek, hogy patics (sárral tapasztott) imaházat építhessen, mely egészen 1868-ig szolgálta a híveket. Ekkor a gyülekezet lelkésze, Pazar József – az 1848–1849-es szabadságharc altisztje és a sza-

badságharc zászlajának őrzője – építtette a most látható templomot késő klasszicista stílusban. Erről tanúbizonyságot a templom külső falán látható emléktábla ad. Ebben az időben épült a parókia is, amely a mai napig a lelkészlak funkcióját látja el. A templom belseje nem a klasszikus vonalat – a központi helyen álló szószéket és úrasztalát körbeveszik a padosorok – követi, hanem a templomhajó hátsó részében, a bejáratl szemben áll a szószék az úrasztalával, velük szemben pedig a padosorok helyezkednek el. A templom a mai kinézetével egyik meghatározó képe a községnek.

Napjainkban a gyülekezet kis létszámú anyaegyházközség. A nyilvántartott 86 személyből a választók névjegyzékében 65 lélek szerepel. Mártha Géza nyugalmazott esperes – aki több mint 40 évig szolgált a gyülekezetben – nyugdíjba vonulása óta az egyházközségben nincs helyben lakó lelkész. 2018. március 25-én, virágvasárnap szolgált utoljára, és búcsúzott el a hívektől. Ez időtől kezdve e sorok írója a közösség beszolgáló lelkésze. A hitben és szolgálatban élő gyülekezet szüntelenül bízik az Úrban, hogy lesz még helyben lakó lelkésze. Még e vírushelyzet sem rendítette meg őket abban, hogy szüntelenül bízzanak az Úr kegyelmében és szeretetében.

A keserű eseményeket megélve reménységük csak Istenben van, és bizalommal tekintenek a jövő felé is: ahogy mindezidáig, úgy ez után is segíte-

ni fogja őket az Úr, hogy élő gyülekezetként szolgáljon Isten és az emberek felé.

„Minden gondotokat őreá vessétek, mert neki gondja van rátok” (1Pt 5,7).

Egri Gergő

Egy hónap ünnepi alkalmai a Ladmóci gyülekezetben

Gyülekezetünk életében, hála a jó Istennek, nem igazán éreztük meg az elmúló időszakban bevezetett járványügyi korlátozások hatásait.

Persze, mi is kerestük a módját annak, hogy nemcsak a közelgő ünnepi - virágvasárnapi, nagypénteki, húsvéti időszakban, hanem minden vasárnap, - még ha a megszokottól eltérően is - más formában és módon, - a járványhelyzetre vonatkozó határozatok és törvények betartásával – otthonunkban, udvarainkon maradva, de mégis **élő** istentiszteleten és úrvacsorai alkalmon lehessünk közösen együtt.

Ezt megtalálva, vasárnaponként nem némultak el templomunk harangjai, hanem rendületlenül istentiszteletre hívo-gattak, de nem a templomba, hanem felekezettől függetlenül községünk minden lakosát kihívtuk az udvarokra és a községi hangsbemondón keresztül élő istentiszteleten hangzott felénk Isten Igéje.

Így élhettük meg közösen ünnepeinket, úrvacsoránkat és vasárnapi alkalmainkat.

Ennek ellenére mi is nagyon megörültünk annak, amikor érkezett a jó hír, hogy május 6-tól újra lehet nyilvános templomi istentiszteleteket tartani. Mivel tele volt a szívünk hálával Isten iránt, ezért **templomunk újranyitása ünnepi hálaadó isten-**

tisztelettel kezdődött, amelyen megköszöntünk az Úrnak, hogy ennyire vigyázott ránk és megóvott a veszedelmek közepette is.

A hálaadó istentisztelet után **áldozcsütörtök** ünnepére érkezhettünk templomunkba, amelynek egyik kedves színfoltja az óvodásaink részvétele volt az ünnepen óvónőikkel együtt.

A járvány kitörésekor és a templomok bezárása után már nem is nagyon reménykedtünk abban, hogy a konfirmációt a tervezett időpontban a Pünkösdi előtti vasárnap meg tudjuk tartani. A konfirmációra való felkészülést ennek ellenére sem hagytuk félbe, hanem online kátéórák keretében készítettük fel fiataljainkat. Ezért mikor újra megnyíltak a templomok, a szülőkkel való közös egyeztetés után úgy döntöttünk, hogy az előzőleg tervezett időpontban tartjuk meg a konfirmációt.

Pünkösdi előtti vasárnap tehát **konfirmációra** gyűlhettünk össze ősi templomunkban. Hitvallás és fogadástételre gyülekezetünkben négy gyermek készült: Bodnár Enikő, Bodnár Emese, Garanyi Lilla és Győri Dominik, akik a gyülekezet előtt tett biznyságot felkészültségükről, vallást hitükről és fogadást Krisztushoz és az anyaszentegyházhoz való hűségükről.

E szép alkalom után érkeztek el a **Pünkösdi istentiszteletünkre**, ahol kedves vendégként fogadhattuk Nt. ny. Zuti Sándor lelkipásztort, aki szászéki szolgálatával tett biznyságot a Lélek ma is munkálkodó erejéről. Az igehirdetés után a megterített Úr asztala körül először ifjú konfirmandusaink szeretettel közösen élhettek az Úrvacsorával, majd őket követően az egész gyülekezet. Reménykedünk és bízunk abban, hogy most konfirmált fiataljaink köztünk maradnak és hűséges tagjai lesznek gyülekezetünknek.

Így érkeztek el utolsó alkalmunkhoz egy **közös megemlékezéshez**.

2020. június 4-én 16.30 perckor megszólaltak a Ladmóci templom harangjai, hogy egy pillanatra megállva közösen emlékezzünk a 100 évvel ezelőtti történet nemzeti tragédiára, a Trianoni békediktátum aláírására és Magyarország megcsontítására.

16.32 perckor a békediktátum aláírásának időpontjában a községi hangsbemondón keresztül gyülekezetünk lelkipásztora szólt a gyülekezet tagjaihoz és községünk lakosaihoz, megemlékezve az évfordulóról, annak előzményeiről és következményeiről. Az összeállítás keretében versek és énekek is elhangzottak, kapcsolódván e szomorú évfordulóhoz.

Megemlékezésünket **Szentháromság vasárnapjának** délutánján, június 7-én templomunkban a „Trianon 100” történelmi előadással egybekötött zenés evangelizációs istentisztelettel folytattuk.

Az evangelizációs istentiszteleten az ígét Nt. Lucskay Erzsébet rendőrségi lelkész Jn. ev. 1. 14-18 alapján hirdette kihangsú-

lyozva, hogy Isten itt van köztünk, életünk, családuknk, múl-

tunk és jövőnk az Ő kezében van.

Az evangelizációs istentisztelet után a "Karcsa – parti" dícsőítő zenekar koncertjének első része következett. Hornyák István zenekarvezető a zenekaruk nevében köszöntötte a gyülekezetet és elmondta, hogy mennyire örül annak, hogy ebben a templomban szolgálhatnak. Ide mindig örömmel térnek vissza, hiszen hét éven keresztül énekkarukkal rendszeresen részt vettek a gyülekezetünk által szervezett kórustalálkozóin, most pedig zenekarukkal tehetnek bizonyosságot hitükről, Isten szeretetéről és kegyelméről.

A zenekari bizottságtétel után került sor a „Trianon 100” történelmi előadásra, amelyet Nt. Lucskay András, Nagyszalánci lelkipásztor készített és tartott meg. Előadásában a Trianoni eseményeket és annak következményeit 11 pontban vázolta fel.

Frappáns előadásmódja magával ragadta a hallgatóságot és közelebb hozta, érthetőbbé tette a 100 évvel ezelőtti történeteket és azoknak összefüggéseit.

A történelmi előadás után a "Karcsa-parti" zenekar koncertjének befejező része következett, amelyet vastappsal köszöntünk meg.

Istentiszteletünk méltó befejezéseként közösen elhagytuk a templomot, hogy előtte állva - kis falunk fölött - közösen énekeljük el Nemzeti Imádságunkat, a Himnuszot, majd spontán a Székely himnuszot. Jó érzés volt így, közösen emlékezni és bár az évek múlnak, de Isten kegyelméből még 100 év után is tudjuk, kik vagyunk, hová tartozunk és ezt NEM FELEDJÜK. **NEM, NEM, SOHA!**

S.I.

Hálakövek – nyugdíjba vonult Szabóné Kozár Éva lelkipásztor

2020. június 28-án, 47 év szolgálat után, Szabóné Kozár Éva lelkipásztor istentisztelet keretében fejezte be szolgálatát a perbenyiki református templomban. Az ünnepi alkalomra a gyülekezeti- és családtagok mellett lelkipásztorok,

más felekezetek plébánosai és a Zempléni Egyházmegye esperese, Kendi Csaba, valamint főjegyzője, Blanár Erik érkeztek.

A gyülekezetétől elköszönő lelkipásztor a 2Mózes 3,1-12 alapján foglalta össze életének és szolgálatának eseményeit. Beszédében visszaemlékezett életére, amelynek fontosabb pontjait a Józsué könyve 4. fejezetében említett emlékkövekhez hasonlította. Ezt követte Kendi Csaba esperes elköszönő beszéde.

Gyermekéveit Tarcavajkócon töltötte, ahová édesapját, az akkor kassai káplánt, a nagypapa hirtelen bekövetkezett halála

után hívta meg a gyülekezet. Az 1950-es évek államosítása, lelkipásztorok meghurcolása kihatott a kis család életére is, ám a parókia békéjét nem zavarta meg. 9 éves korában költöznek Szesztára, a Szeszta-Komáromi gyülekezetek meghívására, s az élénk gyülekezeti élet és szolgálat megérlelte a fiatal lányban az elhivatástudatot, amely meghatározta egész életét, bár so-

káig orvosi pályára készült. Bár a hivatástudat megvolt, azokban az időkben hallatlan volt, hogy nőként lelkesítő szolgálatban képzelje el az életét. 1968-as érettségije előtt szerzett tudomást arról, hogy a prágai teológiai karon már tanul egy lány, így számára sem volt kérdés ezután, milyen irányban folytatja életútját. Teológiai tanulmányai során ismerkedett meg Szabó Károllyal, akivel 1971-ben kötött házasságot. Házasságukat az Úr három gyermekkel áldotta meg.

Teológiai tanulmányait 1973-ban fejezte be, majd a november 7-i kibocsátás után, férje Csicsó, Kolozsnéma és Tany református gyülekezeteibe, Éva asszony pedig Ekelre került, ahol 10 éven át szolgált az Úrnak. A házaspár 1983. július 20-án, elfogadva a perbenyiki gyülekezet meghívását, kezdte meg szolgálatát, akkor még több gyülekezetben, így Ladmócon, Szomoton, Bolyban, hitvestársa pedig megválasztott lelkipásztorként Bodrogszentes, Véke, Boly, Zétény és Szinyér gyülekezeteiben. A nagytiszteletű asszony 1989-1996 között a megüresedett Nagygéresi, majd 1996-ban az Alsó Mihályi-, Legényei- és Bistei Egyházközségekben szolgált, majd hitvestársa súlyos betegsége idején és halála után az általa szolgált gyülekezetekben is végezte a lelkipásztori teendőket, egyházunkban is mint zsinati tanácsstag és egyházmegyei főjegyző.

1995-ben, Dr. Mikó Jenő püspök felkérésére, megalakult a Szlovákiai Református Keresztény Nők Egyesülete, özv. Fülöp Sándorné és Szabóné Kozár Éva közreműködésével, amelynek elnöki tisztét több cikluson keresztül lelkiismeretesen töltötte be. Tevékenyen részt vett segélyszállítmányok gyűjtésében és elszállításában - 1989-ben Erdélybe vitt adományt. 1998-ban pedig Kárpátaljára a Lelkészegyesület elnökével egyetemben. Több éven keresztül foglalkoztatta a gondolat, hogy a nehéz sorsú gyermekeken hogyan lehetne segíteni, s több éves küzdelem után, állami törvények módosulásait követően, létrejöhett a Jó Pásztor Háza Anyaotthon, amely azóta is működik.

Gyülekezetében szeretettel végezte szolgálatát, gyakran a szociálisan hátrányos helyzetű családokon segítve, tevékenyen részt vett a község közéleti eseményeiben. Szolgálatára

rán többször került sor templom-, gyülekezeti terem és parókia felújításra, és sok más olyan tevékenységre, melyek a világ számára olykor láthatatlanok.

A visszaemlékezést követően, a perbenyiki énekkar, valamint a gyermekek köszöntő énekei és versei hangzottak el, valamint a gyülekezet nevében Fülöp Pál gondnok emléklapok adott át emlékül, és Vaski Klára gondnokhelyettes asszony méltatta az elkészítő lelkipásztor szolgálatát. Ezután a római- és görög-katolikus felekezetek lelkes képviselői, lelkipásztorok, a Nőegyesület képviselője, a Lelkészegyesület elnöke köszöntötték igével, emlékező szavakkal a nagytiszteletű asszonyt, majd fia, Szabó Krisztián lelkész, a család nevében, frappánsan emlékeztette a jelenlevőket arra, hogy a búcsú nem örökre szól, hiszen a lelkipásztor nem költözik el a gyülekezetből, és időnként szolgálatokat is fog majd vállalni, lehetőségei szerint. Ugyanakkor eljött az ideje annak, hogy hosszú évtizedek szolgálata után a családjának s önmaga egészségének is figyelmet szenteljen ezután.

Az ünnepi alkalmat a templomkertben szeretetvendégség követte, amely során még sokan álltak meg egy kézfogásra, baráti szóra a nagytiszteletű asszony mellett. Az áldott alkalom családi hangulatban fejeződött be, a nosztalgia mellett, az Ige biztatásával: "Nem ti választottatok ki engem, hanem én választottalak ki és rendelvek titeket arra, hogy elmenjetek és gyümölcsöt teremjetek, és gyümölcsötök megmaradjon, hogy bármit kértek az Atyától az én nevében, megadja nektek". /Jn.15:16/

Györky Szilvia

Jubileumi köszöntő Szürnyegen

2020. június 14-én az úrnapi istentisztelet keretében három jubiláló gyülekezeti tag köszöntésére került sor templomunkban. Isten kegyelméből idén tavasszal betöltötte 80. születésnapját id. Demes Tibor ny. lelkipásztor, aki nyugdíjas éveit hitvestársával együtt a mi kis községünkben éli. Nagytiszteletű úr e gyülekezetben évtizedeken át hűségesen betöltötte lelkipásztori szolgálatát, és mindmáig szeretett, megbecsült emberként köztiszteletnek örvend a község és a gyülekezet közösségében is. E sorok írója a köszöntő beszédben kiemelte, hogy az ünnepelt derekasan helytállt az egyházi, gyülekezeti, családi és társadalmi élet minden területén, amit szavaival, viselkedésével, példamutatásával és egész életével bizonyít. Mindazon értékeket, amelyeket képvisel és ápol, utódai és gyülekezetei is tovább viszik és hagyományozzák az utódokra. A jubiláló lelkipásztor hálatelt szívvel mondott köszönetet Teremtő Urának minden áldásért és jótéteményért, amelyben őt, hitvestársát és családját e napra gondviselő kegyelmében eljuttatta.

Gyülekezetünk gondnoka, Gönczi Árpád, idén májusban töltötte be életének 60. születésnapját. E sorok írója a köszöntésben kiemelte gondnokunk szerénységét és alázatát és azt, hogy e mögött nagy áldozatkészség, munkabírási, mindenko-

ri tenni akarás húzódik meg. Mindezen erényeit bizonyítja a parókia felújításánál végzett mindennapi munkája, a betöltött gondnoki és pénztárnoki funkció és minden, a gyülekezet javára vállalt és végzett munkásság, amely gondnokunk odaadó szolgálatát bizonyítja. Adja az Úr, hogy minden gyülekezetnek ilyen kiváló és lelkiismeretes gondnoka legyen hosszú időn át!

Jeso Béla, gyülekezetünk egyik presbitere is jubilált, ő is 60. születésnapját töltötte be Istenkegyelméből a közelmúltban. E sorok írója a köszöntő beszédben elmondta, hogy a presbiter testvért mindnyájan dolgozó, szorgalmas emberként ismerhetjük, aki az eddigi életére való visszatekintésében halát adhat mindazért, ami számára si-

kert, örömet, megbecsülést és megvalósult álmokat jelent. A gyülekezet pedig megköszöni a presbiter testvérnek mindazon munkáját és szolgálatát, amellyel hozzájárult a gyülekezeti közösség javainak gyarapításához. Adjon az Úr neki továbbra is erőt, egészséget és hosszú életet családjá és gyülekezete körében!

E szép alkalomért is legyen egyedül Istené a dicsőség! Soli Deo Gloria!

Kozár Péter, lkp.

Gellért Gyula: A legjobb nevelés a példaadás

Amikor az ember lát ötven kuruc vitézt és huszonöt kuruc lovast vágtatni, akkor valósággal megdermed és azt súgja: ez csodálatos, mondja Gellért Gyula nyugalmazott lelkész-esperes, aki a hagyományőrzést az ifjúságnevelés nagy lehetőségének tartja.

Hat éve vonult nyugalomba, mire van több ideje azóta?

Olvasásra van sok időm, hála Istennek. Az a szomorú a lelkészi életben, hogy az adminisztráció felemésztja a lelkészt. Rengeteg időt elrabolt tőlem. Apám mindig megkérdezte, mit olvasok? Mondtam, nincs időm olvasni. Parókiát építettem. Mire ő így felelt: állj a polcod elé, lapozz át egy-egy könyvet, az is felel. Most végre eljutottam oda, hogy minden nap olvashatok. Az tud, aki olvas és utazik.

Kinek volt nehezebb a nyugdíjba vonulást követő időszak, önnek vagy a családjának?

Nekem volt nehezebb, mert nem készültem rá. A feleségem még előttem nyugdíjba ment. Szabó Dezső mondja: „vadember és géppé vált isten képmása”. És valóban, az ember géppé válik, nem gondoltam, hogy eljön az idő, mikor ki kell pakolni a parókiáról, el kell költözni. Nagyon nehéz volt a csomagolás, megválni sok mindentől. Az anyagiakkal kapcsolatosan, több mint egy fél év telt el, mire egyenesbe jöttünk, mire megszoktuk, hogy kevesebb pénzből is meg kell élni. De megszoktuk. A feleségem nagyon takarékos, beosztó, soha nem prédálta, Szatmár megyei kifejezéssel élve, nem próbálta a pénzt.

Mit tanácsol a szolgálatuk végén járó szolgatársaknak, mire figyeljenek a nyugdíjaskor elején, hogy ne érje őket nem várt meglepetés?

Fontos, hogy az ember, ha nem is a lelkészsége elején, de nyugdíjba vonulása előtt 5-10 évvel, nézzen lakás után. Gondoskodjon, hogy legyen hova menjen. Nekünk volt egy tömbházlakásunk Nagykárolyban. A végén mégis úgy döntöttünk, hogy Váradra jövünk, hogy legyünk közel a családhoz. Jó helyen vagyunk, meg vagyunk elégedve. A másik dolog, hogy az egészségét tegye rendbe az ember, hogy amikor nyugdíjba megy, akkor ne azzal kezdje, hogy gyerünk orvostól orvosig.

Ezer szállal kötődik a kuruc hagyományőrzéshez. Miért tartja fontosnak ezzel foglalkozni?

Amikor nyugdíjba mentem, a történelemmel kapcsolatos szálaim és kapcsolataim nem szakadtak meg. Döntés előtt álltam, hogy mit csináljak a továbbiakban. Körülnézve rádöbbenem, hogy teológusaink vannak bőven, de a történelem terén nagyon szegények vagyunk. Úgy gondoltam, ezt: a történelem-tanítást és a történelemismeretet kell fejleszteni. Emellett szerveztük a Bocskai-csatákat, sok más eseményen felkértek, hogy beszéljek a Rákócziakról, a kurucokról, közben hagyományőrző csapatokat szerveztem. Diószegen van egy Bóné ezredünk, Szentimrén egy Vay ezredünk. A fő cél, hogy az ifjúságot megmentsük a lelki, szellemi, anyagi, biológiai drogtól. Azt mondja Karácsony Sándor, hogy a békére nevelni kell, a szeretetre nevelni kell, a nemzeti öntudatra nevelni kell, a jellemre is nevelni kell. Igyekeznünk kell megmenteni azokat, akiket még lehet. Itt

egy nagy Ady-vers jut eszembe, A hőkölés népe. Ez úgy fejeződik be: „Ezért a népért úgymint mindegy, / Ebsorsort akar, hát – akarja.” Ezt mondja Ady, de én erre mégis azt mondom nem, ha ebsorsort akar is, mi azért könyörögjünk az Istenhez, hogy ifjainkból legyenek becsületes magyar emberek.

Hogyan lehet meggyőzni egy fiatalot, hogy belevesse magát a hagyományőrzés világába?

A legjobb nevelés a példaadás. Példát kell mutatni és hatni rájuk. Amikor az ember lát, nem egy-két, hanem ötven kuruc vitézt és huszonöt kuruc lovast vágtatni, akkor valósággal megdermed és azt mondja: ez csodálatos. Amikor pár éve a bugaci pusztán, a Kurultájon 300 lovas elvágottam előttem, dühögött a föld. Olyan hatással volt rám, hogy azt mondtam, azonnal lóra ülnék. A fegyverzet, a szép kuruc ruha; varrása, zsinórozása, a díszítése, és maga a ló, ha ez nem hat egy egészséges magyar gyerekre, akkor mi? A mostani budapesti püspök nagyapja, a

Fasori gyülekezetben szolgált Szabó Imre mondta, hogy konfirmáció előtt a gyermek lelke még olvadt állapotban van, még formálható. Én is rájöttem, hogy konfirmációig még lehet őket bevonni a kuruc hagyományőrzésbe, énekarba és sok mindenbe, de utána már nagyon nehéz rájuk hatni, mintha megbabonázná őket a világ.

Távolodva a reformáció öt századik évfordulójától, ön szerint hogyan lehet állandó-

vá tenni, megtölteni lelki tartalommal a reformációt?

Révész Imre egy tanulmányában azt mondja, hogy a lelkész, amikor a saját gyülekezte történetét fogalmazza, az első nagy hiba, hogy odairja, X gyülekezet rövid története. A tizenhatodik századról ír egy fél oldalt, a tizenhetedikről egy egészet és a végén a saját századáról tíz oldalt. Ez a baj: nem néz utána a dolgoknak. Legalább 30 gyülekezet-történetem van és azt látom bennük, hogy Révésznek tökéletesen igaza van. Nem szakítunk időt, hogy megismerjük a gyülekezetünk, az egyházmegyénk történetét, reformációját. A másik baj, hogy nem áldozzuk oda magunkat. Zwingli, aki meghalt a kappeli csatában 47 éves korában, igyekezett mindent megtenni, amit Isten rábízott. Kálvin naponta 4 órát aludt. Végigdolgozta az életét. De a legfontosabb számunkra Méliusz Juhász Péter. Fiatalon debreceni papnak választják, 25 éves amikor debreceni püspök lesz. Éjjel-nappal dolgozik. Fordít, biblíamagyarázatokat ír, könyveket ad ki. Elég az egyház szent oltárán, 37 évesen meghal. Ezt hiányolom a lelkészekből, hogy kényelmesekké váltak, nem áldozzák oda magukat, tisztelet a kivételnek. Sokat foglalkoztam a 16-17. századdal és rájöttem, hogy az akkoriak az egész életüket az egyházzért éltek. A Jelenések könyvében olvasunk az első szeretetről. Bizony, sokszor hort iszunk és vizet prédikálunk, de a valóságban, Gulyás Pál debreceni költő szavaival: nincs a szónak égi súlya, csak szó a szánon, nincs benne a szeretet töltete, érzése. Az az állandó reformáció, amikor nincs közbevetés, nincs semmi köztem és Krisztus közt, köztem és a felebarátom között, hanem egyek vagyunk és szent közösséget alkotunk a Szentlélek és Krisztus gyözelme által.

Fábián Tibor

Gellért Gyula az egyik nyüzövolgyi csatamegnyitóján

Csillikné Szólláth Julianna a szeretet eszközeivel harcol

“A gyermekekért, idősekért képes vagyok tűzbe menni”

A karitatív munka lehetőség, hogy kifejezzük a jószágunkat, hiszen jónak lenni a legjobb a világon, mondja Csillikné Szólláth Julianna, Hajdúnánás település Hídépítés határon innen és túl nevű, a Partiumban működő gyermekprogramjának vezetője.

A hajdúváros programjának egyik hajtóereje az önkéntesség. Miért jó önkéntesnek lenni?

Hiszem, hogy a válasz mindig attól függ, miért, kikért kell önkénteskedni. Mióta élek, számomra mindig fontos volt a karitatív munka. Mindig nagyon érzékeny voltam e téren és ezért hamar meg is találtam a feladatokat. Hiszem, hogy Isten amikor megteremtett és útra engedett, ilyen feladatokat bízott rám, illetve tervezett nekem, és a célokhoz adott eszközöket is. Fontos a kedvesség, az alázat, a jó kapcsolatteremtő képesség, az őszinteség, az erkölcsi tisztaság. Pilinszkyvel mondva: “Az alázat az igazi tudás és az igazi megismerés kapuja. Minden nagy tett, minden valódi erkölcsi és szellemi erőfeszítés feltétele.”

És hadd folytassam Charles Dickens szavaival: “Egy jó szó, egy tekintet, egy mosoly, oly semmiségek, hogy szinte fel sem mérhetők. És mégis mennyire fontos mindez a kellő pillanatban.” Ha elindítok egy karitatív programot, mindig kellőképpen tájékoztatom a témáról és arra kérek mindenkit, tegye a szív méregére és a tőle telhető legjobbat adja hozzá. Mindig elmondom, hogy ez nem kötelező tevékenység, hanem egy lehetőség. Lehetőség, hogy kifejezzük a jószágunkat, hiszen jónak lenni a legjobb a világon. Mindenki-ből ki lehet szeretni, hozni a jót. Én ebben nagyon hiszek. 13 évig voltam elnöke egy egyesületnek (Mi Érted Élünk), ahol enyhén és halmozottan sérült gyermekek és szüleik voltak a tagok. Olyan munkát, szolgálatot végeztem itt társaimmal, hogy hitelessé, harcossá tudtam válni hosszú távra is. Gyermekekért, idősekért képes vagyok tűzbe menni a szeretet eszközeivel, a mai napig is. Nyilván keresztényi, jézusi lélek kell ehhez. Miközben az ember idejét nem számítva tevékenykedik, megküzd a sok akadállyal, a lelke is egyre szebb lesz és áldás lesz tettein, életén. Az erkölcsi tisztaság mindig át kell járja a cselekedeteinket, ha tiszták tudunk maradni, mindig lesznek társaink is. Isten odarendeli a társakat. Akad, amikor érdekemberek is bekerülnek a körbe, de engedem, aztán hamar eldől, hogy ki miért van velünk, s szinte magától lemorzsolódik. Mindig előítélettől mentesen fogadok mindenkit, úgy gondolom joga van ahhoz, hogy megtapasztalja, milyen az a munka, amiért nem forinttal, hanem öléssel, mosollyal, kedvességgel, imával fizetnek. Mert “Mindig tud adni, akinek a szíve szeretettel van tele. A szeretethez nem kell teli ereszény.” (Szent Ágoston)

Tíz év alatt sok változás történt az életünkben. Szükségesnek látod újragondolni az eredeti célokat?

A Hídépítés határon innen és túl program határt átvéelő tevékenység, ami a mögöttünk hagyott tanévben tíz éves lett. Ezalatt sok településen, sok lelkesen, sok érmelléki gyereknek és sok nánási kollégával és diákkal szolgáltunk. Számokkal kifejezve, több ezer gyermeket érintett. Önmagában nagy feladat ez is: ennyi személlyel kell jól együttműködni. Az elmúlt tíz év sok szép eredményt hozott. A legszebbek a tudás, identitás és a barátságok területén születtek. A települések közösségei is nyitottak, érdeklődők lettek egymás iránt. Egyre több közös programot sikerült megvalósítani. A magyarság büszke megélése, felvállalása segítséget

adhat egy-egy településnek a megmaradáshoz. Hiszem, hogy sikerült ehhez az úthoz sziklákat lerakni a programon keresztül. Nagy családdá váltunk, ahol a befogadás, elfogadás törvényén keresztül oldunk meg mindent. A programban a legfontosabb a rendszeres találkozás, magyarul beszélés, éneklés. Értékeink megismerése, majd a felelősség felvállalása. Fontos célom volt, azoknak a helyszíneknek a felkeresése az Érmelléken, ahol történelmünk, múltunk legjobbjai éltek, tevékenykedtek. Tettük ezt együtt a hajdúnánási és az érmelléki közösségekkel együtt, hogy közös maradjon az élmény is. Ha Isten megengedi, hogy az összetartozásunkat tovább erősítsük, kutathassuk múltunk, akkor a 2020/2021-es tanévben folytatjuk. Mint mindig, most is püspök úrral és a lelkészekkel egyeztetve. Nagy tisztelői vagyunk a lelkészek áldozatos munkájának, tudnunk kell, milyen területen várnak tőlünk segítséget.

Ha visszalapozol az eltelt évekbe, eseményekre, találkozó-sokra, milyen meghatározó élmények jutnak eszedbe?

Őszinte beszélgetések, hosszantartó ölelések, közös kirándulások az Érmelléken, együtt uzsonnázások, kézzel készített ajándékok, rajzok amik a nap végén a táskánkba kerülnek. Munkánk megköszönése, amit kiemelten a gyermekek és szüleik mondanak, mikor hazaindulnak a foglalkozásainkról. Megélhettük a poklostelki templom felújítását, illetve mikor névnapomon, születésnapomon felhívják a gyerekek a lelkészükkel, és énekekkel köszöntenek. Vagy, amikor betegségem, műtétem idején a településeken értem imádkoztak. Feledhetetlen az is, amikor egy hajdúnánási kislányért gyűjtöttek a jankafalvi gyülekezetben. Aztán együtt énekeltek el Nagyszalontán, Arany János szobránál, Kiss Kata énekesnővel Magyar vagyok

című dalát. Sétáltunk Szentjobb településen, ahol Szent László és Szent Imre lovagolt. Napokig lehetne sorolni... No és a napsütések, szívérványok, amikkel Isten jelezte, hogy velünk van. Gyakran indultunk el nagyon rossz időben itthonról, mások szinte lebeszéltek az útról. Mi mégis mentünk, mert tudtuk, hogy nagyon várnak odaát a gyermekek. A jutalom, nemcsak a találkozás, hanem a napsütés, és alkalmanként a szívérvány is. Mondták is megérkezésünkkor: “Ti mindig meghoztatok a szép időt!”

Mivel gazdagodott Hajdúnánás? A programban hosszabb-rövidebb időre megfordult pedagógusok?

Hajdúnánás közössége minden egyes kiutazással gazdagodott. Más emberként, jobb emberként jöttünk haza. Az az érzés, ami a szívünkbe költözött, az többé nem ismert határt. Hiszem, tudom, hogy aki e program keretein belül kint járt, az soha sem tagadja meg az elcsatolt területen élő magyarokat, és ők mindig számíthatnak ránk.

Te, a program vezetőjeként mit kaptál a hídépítés tíz éve által?

Személyes gazdagságom a sok barátság. Továbbá a kiállásom a magyarságért, nemzetemért sokkal bátrabb és erősebb lett. Küldetésemnek érzem, hogy a tisztánlátás érdekében érzékenyítsem az anyaországiakat. Minden eszközöm a szeretet nyelvén szól. Példaképem minden olyan magyar ember, aki az elcsatolt területeken meg akar maradni magyarnak. Minden tiszteletem a lelkészeké, akik tartják a hitet, erőt a gyülekezetükben. Sajó Sándor Magyarnak lenni című versét gyakran ajánlom a környezetemben gyermekeknek, felnőtteknek, határon erről és túl is. Virradást, türelmet, békességet, isteni bölcsességet kívánok magunknak, egész nemzetemnek, hisz magyarnak lenni büszke gyönyörűség.

Fábián Tibor

Könyvajánló

Könyvajánló

Könyvajánló

Karsay Eszter: **És velem ki törődik?**

Az első válaszom, hogy én magam. Nekem kell törődni magammal, és nekem kell választ adni saját kérdéseimre, akkor jó lesz a magányom. A második válasz: hogyha igazán jól tudok egyedül lenni, jól tudok önmagammal párbeszédet folytatni, akkor lesznek jó társas kapcsolataim, igaz, őszinte beszélgetéseim, néhány emberem, akik törődnek velem, akiket érdekel a sorsom. Ha jó kapcsolatban vagyok magammal, akkor emberséges kapcsolataim lesznek, és magam is emberséges leszek. Helyes önértékelésre jutok, és arra az emberségre, amire Isten teremtett. Végül megértjük, hogy Isten törődik velünk.”

Karsay Eszter református lelkipásztor, lelkigondozó és szupervizor előadásait vehetik kézbe az olvasók új kiadásban. Írásaival kimozdít abból az elkeseredettségből és tehetetlenségből, amit az élet nehézségei keltenek bennünk, és arra hív, hogy bizalommal induljunk el önmagunk megismerése, emberi kapcsolataink javítása és Isten gondoskodásának felismerése útján.

Ára 5 Euró

Legyetek férfiak – Bibliai szövegválogatás

Egyes férfiak hajlamosak azt gondolni, hogy mindent meg tudnak oldani, mert ők az „erősebbik nem”. Mások boldogtalanok, mert nem felelnek meg ennek az elvárásnak. Valójában azonban az erős férfi éppen annyira rászorul a tanításra, bátorításra, vigasztalásra, mint bárki más. A Biblia sok segítséget ad abban, hogyan legyünk Isten szerinti férfiak, akik felvállalják a küldetésüket, Istentől kapott megbízatásukat, ugyanakkor nem önmagukban bíznak, hanem Istenben, akitől a feladatot kapták, és aki ezek elhordozásához erőt is ad nekik. Ez a rövid szövegválogatás segít eligazodni a munkánk kihívásaiban, megtalálnunk az egyensúlyt a család és a munka között, igazi tanítványokká válnunk, úrrá lennünk belső konfliktusainkon, és rátalálnunk az érett, kipróbált hitre.

...míg eljutunk mindnyájan a hitnek és Isten Fia megismerésének egységére, a felnőttkorra, a Krisztus teljességét elérő nagykorúságra. (Ef.4,13)

Ára 2 Euró

Vele vacsorálok, és ő énvelem – Bibliai szövegválogatás

Bibliai szövegválogatásunk középpontjában az úrvacsora, illetve eucharisztia áll. A válogatott ószövetségi és evangéliumi idézetek megmutatják az asztalközösségnek, mint a barátság és a szövetség megpecsételésének háttérét. Megtudhatjuk, hogy milyen fontos volt Jézus életében és szolgálatában a közös étkezés, illetve az első keresztyének miért folytatták az asztalközösség és az utolsó vacsora hagyományát.

A bibliai szövegrészek mellett az egyetemes egyház Szentírás-értelmezésének gyümölcseivel is találkozhatunk. Az évszázadok során sajnos az eucharisztia inkább szentségévé vált a felekezeteknek. Ez a kis könyv mégis felmutatja mindazt, ami Jézus Krisztus jelenlétében összeköt bennünket.

Ára 2 Euró

A visszatérés

Nyolc héten át légüres térbe került a templomunk. A leglélekfájdítóbb az volt, amikor a vasárnapi istentiszteletre hívogató harangszót hallgattuk. Némán, a szokásos készülődés nélkül. A harang és az azt működtető rendszer nem vett tudomást járványügyi körülményeinkről, szokásához híven hűségesen hívott minket, de mi nem mentünk, nem mehettünk. Helyette a világhálón bibelődtünk, hogy sikerüljön elvégezni az online istentiszteletet vagy megfelelő formában posztoljuk az igehirdetés leírt változatát. Hozzá előzőleg képeket készítettünk a templomról. Időnként a belső térről is. Mintegy emlékeztetőleg: a templom ugyan üres, de visszavár.

Nyolc sanyarú vasárnap telt el így. Köztük a húsvét és az anyák napja is. Valami reánk dőlő nagy csenddel, ahol ugyan a

tévé és a rádió, és az internet mondta az igéket, egyszóval minden eszköz a segítségünkre sietett, csak éppen a templombelső volt néma. Furcsa volt látnunk önmagunk és mások reakcióit, hiányérzetét. Volt, aki azt mondta, bárcsak megnyílna a templom ajtaja ismét, ezután minden vasárnap itt lenne. Kedvesen mosolyogtam és tudtam, hogy nem mond igazat. Azóta sem jött. Mert a hit lábak nélkül, tettek nélkül csak üres, elszálló szóbeszéd, nem áll össze mindennapi valósággá.

Nyolc hét, nyolc szomorú vasárnap - sokféle megtapasztalás. Jól látszott, hogy akinek eddig fontos volt a templom, az istentisztelet, aki eddig is jelen volt, az hiányolja és ugrásra készen várja a lehetőséget. Akinek pedig eddig sem volt fontos a vasárnapi csendes óra, az talán észre sem vette, hogy a beharangozást most nem

követi istentisztelet.

A hívők megerősödtek hitükben, az Úr iránti elköteleződésükben, mint ahogy sajnos azok is a maguk képzelgésében, akik mástól remélnek megtartatást. Egyszóval ahogy szépen, fokozatosan megnyitották a kocsmákat, a plázákat, majd Romániában utolsóként a templomokat, mindenki visszament, visszatért oda, ahová eddig is járt, ahová eddig is tartozott.

Pár hete emléktáblát avattunk. A nyolc vasárnap emlékére, amikor üres maradt a templom. Mégis hálás emlékezéssel, hogy kegyelemből megtartattunk a világvárvány közepette. Memen-

tóként az utánunk jövőknek, lássák: ilyen is volt. Hitünk próbájaként. A tábla rendhagyó módon nem a templomra, hanem a kerítésre került, hogy a járókelők is jól lássák, olvassák. Hogy Csiha Kálmán kedves, kérlelő szavai biztassák a szívet, s ha kell fájdítsák a lelkiismeretet: „Sok értéktelen limlomot / elrabolt tőlünk ez az élet, / de meghagyta a templomot. / A templomot ne hagyjátok, / a templomot szeressétek! / Szeressétek a templomot!”

Fábián Tibor

FELVIDÉKI ŐRJÁRAT 100 ÉVVEL TRIANON UTÁN

Gondolatok az egységről, helytállásról, összefogásról és a zsákutcákról

Mihályi Molnár László

5.rész

A rendszerváltás liberális csapdájában

Miért is kellene bejutnunk... ?

(A kész átverés c. műsor három évtized múltán)

„A szellem embere önmagában keresi a felelősséget, vádat emel a kultúra papjai ellen, akik nem őrizték elég hősiesen a szent szöveget, alkudoztak a hamis prófétákkal, s egy mohó gépi civilizáció martalékának dobták oda az európai kultúrát... Európa nem a harctereken pusztul el, hanem a lelkekben... Elmerül a földrész végzetében. Egy üde és mohó imperializmus, az amerikai, mely a gépi civilizáció és a nyersanyagok kifogyhatatlan bőségével rendelkezik, érdeklődve pillant körül a világban, mert most látja, fiatal történelme során először, az alkalmat, mikor népek, földrészek, világnézetek és korhadó társadalmak fölött magához ragadhatja a vezetést, az uralmat a nyersanyagok, piacok, az emberek által lakott földrészek nagyobb fele, igen, a vezetést a világ fölött.” (Márai Sándor: Kassai őrjárata, 1940)

Most egy kicsit térjünk vissza a harminc éve történetekre, mert akkor adódott újra alkalom Esterházy megválasztása óta, hogy ismét valamiféle közakarát, népakarát teljesülhet, vagyis szabad választások lesznek. Azért mondom, hogy valamiféle, mert szabad választásokról csak akkor beszélhetnénk, ha minden jelölt vagy jelölő szervezet egyenlő eséllyel indulhatna, egyformán felkészülhetne, és a polgárok valóban teljes körű információkkal rendelkeznenek a jelöltekről, pártokról és a választási programok fogalmairól. Márpedig ez nem volt így! A választás szabadsága nem jelenti ma sem azt, hogy a választók így vagy úgy ne lennének hazugságok által befolyásolva. A reklám, a propaganda, a tömegtájékoztatás hatékonysága és profizmusa nem kis anyagi háttérrel igényel, s akinek ez nem jut, annak esélye sincs az ilyen megmérettetésben, legyen bár a világ legjobb és leghozzáértőbb embere. A mai értelmezésben a demokrácia alatt a gazdasági hatalom által megszerzett többségi szavazatokkal bejutott csoportok önkényét

kell értenünk! Hogy ennél jobbat még nem találtak ki? Lehet. De nem is nagyon kerestek! *Ahogy Jézust leszavazta a felbérelt jeruzsálemi csöcselék, úgy dőlnek el ma is a dolgok!*

1989 nyarán, amikor még a politikai rendőrség vizslató megfigyelése alatt szerveztem (szerveztük) a honismereti kerékpártúrát Gömörben (Gombaszög-ről indulva a Murány, a Vály, Sajó völgyét bejárva), a kuntapolcai táborhelyen egy szakadár csapat úgy döntött, hogy bizony nem veri fel a sátrat a dombtetőn, ahová helyi barátaink elképzelték, mert csepergett az eső. Felajánlva a békés távozás lehetőségét és a befizetett részvételi díj arányos visszaadását, még elrendeztem, hogy a helyi sportklub öltözőiben tölthetik az éjszakát, amíg ez a „rosszul szervezett időjárás” el nem múlik. Dusza Pista barátom is számonkérte, hogy az első esti táboroznál a programismertetésnél miért azt a jelszót tettem hozzá, hogy „hulljon a férgese”. Akkor azt találtam mondani (bár még nem gondoltam, hogy oly közeli lehet az idő), hogy a Csemadok ne

utazási iroda legyen, hanem arra kell felkészítenünk a leendő magyar értelmiséget, mostani diákokat, hogy ha kell, akár a kormányrudat is meg tudjuk ragadni. S aki erre vállalkozik, az pattanjon fel a biciklire, és jöjjön fel velem táborra verni. Kuncz Laci, az énekmondó volt az első, aki követett. Másnap reggelre kisütött a nap, csodás panoráma tárult elénk, a helyiek (a Demeter testvérek és barátai) valóban kiváló táborhelyet találtak nekünk. Ferenc Gyuri barátunk is kapott egy százéves gerendát, amibe farni kezdett, s az esti sztrapacsákra minden „szakadár” visszakönyörögte magát a többiekhez. Később egy bejegyzésben az jelent meg, hogy ez volt a túság egyik legszebb táborhelye! Talán azért is, mert újra együtt és egy kis tapasztalattal gazdagodva folytattuk. Persze addig sem voltunk megosztottak, hanem csak néhányan lemaradtak helyzetértelmezésben, gondolkodásban vagy előrelátásban. Ez még nem megosztottság (bár voltak, akik azzá akarták élezeni a helyzetet), hanem a felkészültség hiányának és a tájékozottság elégtelenségének következménye. Az elmaradottság vagy eltévelyedés még nem ok arra, hogy az így kialakult különböző rétegek miatt megosztottságról beszéljünk. Amikor viszont kívülről szervezeten valakik le akarnak szakítani egy egész tömböt a hagyományokat követő csoportról, népről, nemzetről, ott már a megosztó igyekezet valóban megosztottsághoz vezethet. És jogos a kemény visszavágás is!

A túra végén budapesti barátaink meghívták a túrázókat a martonvásári

„sorsközösség” táborba, ahol a Kárpát-medence népének, főleg magyarságának helyzetét és jövőképét próbálták felvázolni az elemzők, ahonnan a végén a Páneurópai Piknikre mentek az első hátrányításra. Már ekkor látni lehetett, hogy a dolgok nem történnek véletlenszerűen, de Csehszlovákiában a vezetés még a brezsnyevi keménykedést gyakorolta, holott Moszkvában Gorbacsov már lazított a gyepelön. Novemberben végül itt is fordulat következett be. Már Tóth Lajos születésnapján, november 18-án kiderült, hogy egy Soros hálózat (és TGM) által befolyásolt csapat Gene Sharp (nemzetközi liberális felforgató) kézikönyve szerint elkülönül, és ők *alapították meg az FMK-t (Független Magyar Kezdeményezés), aminek fő célja ugyanaz volt, mint ami szerepet 1949-ben a kommunisták a Csemadoknak szántak: a felvidéki magyarokat behódoltatni az új hatalom előtt.* Míg a Csemadokból az egypártrendszernek „köszönhetően” a negyven év alatt ellenálló szervezet lett, addig az FMK rövid időn belül a nemzetvesztő liberalizmus felvidéki kirendeltségévé korcsosult. (Ezért volt veszélyes és hibás lépés 1998-ban a velük és Bugár Bélával létrejött egyesülés!) Amikor magyarországi ismerősök kérdezték, mi a különbség az Együttélés és az FMK között, hiszen korábban sokan ugyanazon rendezvényeken együtt kívántuk a kommunista rendszer bukását, akkor azzal példálóztam, hogy *akik a túráinkon, táborainkban a rőzsét gyűjtöttük az esti tábortűzhöz, akik beszereztük az ennivalót és a bort, vállaltuk a táborőrséget, azok az Együttélésben vagyunk, míg akik most az FMK-s csapatban hatalomittasan paroláznak a kormányral és forradalmárnak nevezetik magukat, azok sem tüzelőt nem szedtek, sem a kajához nem járultak hozzá, de a tábortűznél az első helyekre telepedve szerettek szalonnázni és borozgatni a közös készleteinkből.* Ebből talán jobban érthető, hogy mit jelent a széthúzás, a megosztottság és sunyi megosztás fogalma. Ezek nem alkalmoszerű megfigyelések, mert a pszichológiai tanszéken a szakdolgozatomat sem véletlenül írtam pedagógiai szociálpszichológiából, arra készülve 1968 után, hogy a kommunizmust talán ezzel a fegyverrel kellene legyőzni, mert tankokból a szovjeteknek van több, eszünk viszont nekünk lehetne több. És ehhez még a történelmi ismereteket is alaposabban el kell mélyítenünk. Akiket felkészületlenül érnek ezek az események, és ezt üzenik a görög drámák, a történelmi események, azok hatalomhoz jutva könnyen elveszíthetik emberi tartásukat, jel-

lemüket, megbízhatóságukat. A királyhelmeci kissozópadi műsoraink is ezt üzenték: Játsszunk Európát!, Milliók egy miatt, Engedjétek hozzám jönni a szavakat, Amerika ígéret volt, Az atomkor alkonya, A császár új ruhája stb. Ezek a kis-közösségek, csoportok, mozgalmak érlelték ennek a nemzedéknek a feladatvállaláshoz szükséges ambícióját. Lassan mindannyian már csak kívülről vagy odaátrol szemléljük az eseményeket, de még szeretnénk megosztani tapasztalatainkat.

De itt be kell vallanunk saját mulasztásainkat is, amelyekről az információk hiányában nem tehattunk, de megtörténtek. Az 1990-es választások előtt sokan be tudtak furakodni a magyar szervezetek vezetőségébe, még olyanok is, akiknek a pozíciószerezés és a nemzeti szöveg csak megbízatás volt. Küldték őket! Nem csupán a kommunista titkosrendőrség egykori ügynökeit, akiket ezzel jól lehetett ingyen zsarolni, de jöttek nyugati „jóemberek” is, akiknek csak az volt a célja,

Trianoni kereszt Hídvégárdóban
- Pekár József faragása

hogy Kelet-Európában olyan kormányok alakuljanak, amelyek kiárusítják a közvagyonot, az állami vállalatokat, és szabad utat engednek a nyugati befektetőknek, akik ezt mind bagóért bekebelezik. Későn ismertük fel ezt is, hogy nem nekünk volt szükségünk a Nyugatra, hanem nekik volt szükségük arra, hogy a teljesítményi fedezet nélküli kamatokból származó értéktelen milliárdjaikat valódi értékekre válthassák be. Az elmúlt fél évszázad egyik legnagyobb pénzmosásához segédkezett mindenki, aki 1989 után az elszabadult privatizációt és az állami vállalatok kiárusítását megszavazta. Azt hívnak, hogy a kommunista tervgazdálkodásból így lehet átlépni a piacgazdaságra. Csak egy példát említhetnék, amikor

Havel elnököt az USA-ban magasra értékelve kitüntették, mivel beszüntette a csehszlovák fegyvergyártást, és ezzel „jelentősen hozzájárult a világbékéhez”. Ezzel viszont az ország több milliárdos bevételről esett el, ám az addigi piacait ismét a „világbéke” jegyében az USA fegyvergyárai foglalták el! Nesze neked liberális demokrácia!

Egyértelművé vált egyhamar, bár sokak számára máig ködös és érthetetlen, hogy a liberalizmus jelszavai mögött hamis szándékok húzódnak. Azt hirdették, hogy „nyitott társadalmat” kell létrehozni, de ezzel nem az értékekkel megrakott szerelvénnyel jöttek be szabadon az országba, hanem a szemeteskoszok: ténylegesen és átvitt értelemben egyaránt. És nem csupán szabadon, hanem teljesen gátlástalanul. A „másság tisztelete” jelszóval a bűnnek akartak szabad utat nyitni, holott csakis a MÁSAJTA ÉRTÉKEKET lehet és szabad tisztelni, de nem az értéktelent és embertelent. A liberális demokrácia az egyéni szabadságjogokat tartja elsőrendűnek, de ezzel együtt megkérdőjelezi éppen a társadalom megtartó pilléreit: a közösségi jogokat, a család és a nemzet egészségének létjogosultságát, a keresztény egyházak szerepét, a tízparancsolat megtartását. Közben olyan propagandát csatolnak elképzeléseikhez, hogy el kellene foganunk a betegest vagy a természetellenest, az egészségtől eltérő nemi hajlamokat és a közösség szétzillesztését és felhígítását idegenből importált népekkel. S ami még aggasztóbb, hogy a fasizmusnál semmivel sem jobb egykori kommunista diktatúra neveltjei és követői és a liberálisok összefogva élvezik a nemzetközi haszonelvű uzsoracivilizáció csúcscsuszerveinek támogatását, szövetkezve az emberi alapértékeket és hagyományokat védelmezők ellen.

Alapvető feladat tehát, hogy a felvidéki magyarság, ha tisztelni akarja őseit, történelmét, kultúráját, hagyományait, nyelvét, de saját gyermekeit sem akarja vágómarhának tekinteni, akkor a LIBERALIZMUS ILYEN FORMÁJÁT radikálisan elveti, ilyenekkel nem lép szövetségre soha!!! Ezért csakis az egészséges emberi alapértékek megőrzésére, fenntartására törekszik!

Lehet, hogy a mai szétzilált európai közgondolkodásban ez már nem megszokott, mert a pénzvilág a társadalom minden szintjét maga alá tudta gyúrni a nyugati anyagias és haszonelvű világban, de éppen Kelet-Európa őrizte meg a lelki egészség gyökereit.

Ahogyon Márai fogalmazott 1940-

ben is a világháború rettenetének árnyékában: „Tovább kell építeni ezt az életformát. Meg kell tölteni mindennel, ami korszerű, meg kell őrizni benne mindent, ami időtlen. ... Mindenünk megvan hozzá: csak hit és konok akarat kell; hit szere-

pünkben, akarat a butaság és az indulatok rémuralmával szemben. ... Hivatásérvés, az európai szerep tudata, s mély kötelesség: szeretni és szolgálni a népet, melyhez nyelv, emlék, jó és rossz sors, s nyelvnél és fajtánál is erősebb kötőanyagok, a közös

nemzeti sors kötöz... Ez a dolgunk, Európában. Ilyen meggyőződéssel épült ez a templom, ahol most megnyugodtam és ott-hon érzem magam.” (Kassai őrjárat)

- folytatás a következő számban -

Itt a nyár! A pihenés és feltöltődés megállói

Itt a nyár, a tervezgetés, az utazás, a pihenés egész évben várt időszaka. Számos olyan helyszín vár, ahol a test, a lélek és a szellem egyaránt megtalálhatja a jóleső ellazulást. Azt a szabad időt, amely alatt kapkodás és hozzávetőleges tervezés nélkül, mégis felszabadult tudatossággal tudunk feltölteni. Az alábbiakban egykori és mai nyári fényképeket rakosgatunk.

Egy ifjúsági kirándulással kezdődött minden. A kilencvenes évek vége felé lelkészünk nagy fába vágta a fejszéjét: utazunk el az Isztriára. Ma már retrószámba megy a kivénhedt Ikarus, a sátorban alvás, sőt a piros útlevel is, aminek láttán minden határon félreállítottak, de mégis ez volt az az élmény, ami megalapozta legtöbbször az idegen tájak és kultúrák iránti érdeklődést.

Merthogy néhány évvel később már önállóan indultunk el és fedeztük fel az országot, amely 800 évig perszonáluniót alkotott, egy testként működött, egy szívként dobogott Magyarországgal. Valami különös otthonosság-érzés fogadott, hiszen számos helyen visszaköszött a közös történelem, a Monarchia virágzásának idilli korszaka. Magyar feliratok, táblák, emlékek, a dualizmus korának épületei kerültek elénk.

Műemlékek hangulata

Ami az első és második alkalommal még idegen volt, talán még fusztráló is, az a harmadik és sokadik találkozás során már az otthonosság és a harmónia érzését jelentette, és jelenti mind a mai napig. Annyira, hogy ma már szinte letagló az érzés, ha valamilyen okból sokáig nem jutunk el a szeretett Adriára. Ha nem suhanhatunk el Fiume / Rijeka magasra nőtt toronyblokkjai, az egykor volt magyar kikötőváros mellett. Ha nem sétálhatunk önfeledten Abbázia / Opatija promenádján, a híres Ferenc József tengerparti sétányon, ha nem csodálhatjuk meg sokadjára is a tengerparti Bécs részleteit és összhatását. Ha nem indulhatunk felfedezőútra a Velence és Ravenna után a harmadik legjelentősebb Adria-videki bizánci műemlékvárosnak tartott Porecban és a zegzugos óvárosi utcáival velencei hangulatot árasztó Rovinjban.

Merthogy már nem esik jól a nyaralás, ha a napozást, fürdést, a gondtalan időtöltést nem egészíti és teljesíti ki a műemlékek közötti korzózás, rácsodálkozva egy-egy, addig észre nem vett épületrészletre, homlokzati díszre. Talán fellengzősen hangzik, de így vált észrevétlenül a nyaralásaink szerves és megszokott részévé a kultúra, amiből igyekszünk nem engedni, ami hangulatosan kiegészíti egymást a laza pihenéssel és ugyanakkor szellemi feltölteniében is részesít.

És persze lelkiekben is, mert ahol kulturális látnivaló van, ott mindig találni egy vagy több olyan templomot, ami lebilincsel, amiben jólesik felfelé nézni, befogadni magunkba a szakralitás csodáját, majd elcsendesülő lélekkel leülni pár percre és hálát adni mindezért. Mindenért. Azért, hogy újra eljutottunk valahová, először vagy sokadjára, és kiszakadva a saját megszokott környezetünkől rácsodálkozhatunk valami újra.

Ezért ragaszkodunk sok év óta, hogy egy-egy olyan városba szervezzük éves pihenésünket, ahol a test, a lélek és a szellem egyaránt megtalálja a maga jóleső ellazulását, összhangját; azt a szabad időt, amelyben kapkodás és hozzávetőleges tervezés nélkül, mégis felszabadult tudatossággal tudunk feltölteni. Azért is értékes mindez, mert ebből a világjáró élményből

olyan kevés jut egy-egy évben vagy akár az életünkben is. Éppen ezért szinte már patikamérlegesen porciózzuk és méricskéljük utazásainkat, és igyekszünk elraktározni minden egyes percét, illatát, látványát. Hogy később újra elővehessük; belefledkezve és csodálkozással újraélve a pillanat csodáját.

Szakszervezeti jeggyel

Négyéves forma kisfiú üldögél a tengerparti homokon. Vele egyidős társak tucatjai veszik körül. Délelőtt van. A fiúcska hirtelen megérezéstől vezetve feltekint a meredek part felett emelkedő sétányra.

Abban a pillanatban meglátja a szüleit, ahogy vele szemben állnak és őt kutatja tekintetük. Megkönnyebbülő, hangos zokogás tör ki belőle, hadd hallja mindenki, hogy ennek a néma gyerekeknek is van hangja, anyja és apja. Minden benne van ezekben a könnyekben. Egy hét fojtogató szorongása az idegen nyelvi környezetben, ahol csak a takarítónő tud hozzá magyarul szólni. De benne van az öröm is, a felszabadulás érzése. Ahogy csak egy négyéveske gyerek tud örülni a szüleinek, sok napi távollét után.

Aztán jönnek sorban a nyolcvanas évek családi nyaralásai, szakszervezeti jeggyel, már kellemesebb emlékekkel. Nyár van, hatalmas tömeg tanyázik a keskeny tengerparton. Anyuka már reggel hatkor kiviszi a törölközőket, hogy reggeli után legyen hová kiülni az öt gyerekkel. A sokadik elhatározásra mi is

A rijekai színház a váradi ikertestvére

vele ébredünk, hogy lássuk ahogy a nap fenségesen kiemelkedik a habok közül, közben csigákat gyűjtögetünk otthonra.

Délután egy kalózhajó előtt fényképezkedik a család. Csúf szemüvegkeret mögül kémlelem a világot, a kistesók némelyike elbáméskodik, a szülők csipőre teszik a kezüket. Hangos szóval jönnek az árusok, akik vajformájú fagyit kínálnak. Hosszan könyörgünk anyukának a napi fagyíért. Nem véletlenül hosszsan, minden lejnek helye van egy nagycsaládos nyaraláson. Őcsém eltűnik a tömegben. Félóra múlva egy mosolygós bácsi hozza vissza kézenfogva. Fagyaltot vett neki, hogy megnyugtassa a magyarul kiabáló, sírdogáló kisleányt.

A legutolsó, a rendszerváltás évében történt nyaralásra apukát nem engedik el a munkahelyéről, anyuka egymaga indul el öt gyermekkel Eforie Sud-ra. Átvonatozzuk az éjszakát és a közel 900 kilométert a tengerpartig. Emlékszem, ahogy kora délután népes, jókedvű csoportként araszolunk a tenger felé. Kezünkben a szokásos dolgok, szatyrok, törölközők és a felfújt

matracok, úszógumik. Még nem látjuk a nagy vizet, de már szembejön velünk a jellegzetes sós illatfelhő. Bódultan közelítünk a parthoz. A hullámok és a végtelen kékség látványa, a szüntelen morajlás elvarázsol bennünket, alföldi gyermekeket. Élvezzük a nyüzsgést, az esti sétákat, amelyeken ismét csak hosszsan könyörgünk anyukának vásárfiáért.

Azóta sem léptem Eforie Sud forró homokjára. Pedig meg-

Rijeka az egykori magyar kikötőváros az Adria partján

nézném, megvan-e még a meredek part feletti sétány és az azt övező betonkerítés, amely mögött egy kisfiúnak egyszer csak megjelent a csoda, a szabadulás az idegen nyelvű gyerektáborból. De a lelke fényképalbumában ott sorakoznak a kitorolhetetlen fekete-fehér és kezdetleges színes képek egy népes családról és néhány, egyhetes, tengerparti boldogságukról. Egy kicsiny nyáját erős kézzel vezető anyáról, aprók és kamaszok közös, felzabadt nyaralásáról.

Fábián Tibor

Isten csempésze

Hatvanöt éve indult az Open Doors keresztényvédelmi világszervezet munkája

Ezerkilencszázötvenöt július 15-ét írtak. Ezen a napon indult el Andrew, hogy bejusson a keleti tömbbe, Lengyelországba, majd a Szovjetunióba, s ott felkeresse és személyes jelenlétével, ottlétével lelkileg is támogassa az üldözött keresztyéneket. Az általa elindított Open Doors szervezet az egyik legjelentősebb azok között, melyek anyagilag, oktatásban, imában és humanitárius mentőakciókban, valamint monitorizálással (állandó figyelőszolgálattal) támogatják, oltalmazzák, bátorítják az üldözött keresztyéneket – világméretben.

Minden év elején ők adják ki a legjelentősebb, mára már 500 oldalnál is terjedelmesebb elemzést a világ különböző országairól, szinte valamennyiről, az ún. Weltverfolgungsindex-et, ami mély elemzéseket tartalmaz a keresztyének helyzetéről, az üldözések okairól egy-egy országban. Ők állítják fel az előző év adatai alapján az országok üldözési listáját arról, melyek a leginkább vallás- és egyházüldözők a világon. Ezt évek óta a kolozsvári agnusradio.ro blogfelületén elemzésekkel együtt jómagam is közzéteszem.

Ha újra eljössz, hozz magaddal Bibliákat!

Andrew „testvér” neve fogalommal vált az Open Doors történetében. 1955. július 15-én indult el életében először a vasfüggöny mögé, Lengyelországba. Eredetileg biztonságos hazájában, Hollandiában szeretett volna evangelizálni, de Isten hívása más irányba fordította az életét. Azon egyházak, hívók felé, akik a kommunizmusban veszedelemben éltek, mégis megmaradtak a hit útján, bár minden eszközzel fojtogatták az egyházi életet is.

Első látogatása során éppen egy kommunista ifjúsági fesztivált látogatott meg. Ekkor súgta meg neki egy lengyel protestáns lelképásztor: „Ha újra eljössz, hozz magaddal Bibliákat!”.

Aztán több száz beutazás követte ezt az elsőt kis bogárhátú VW-jén. Először valóban Bibliákat és keresztyén hitépítő, teológiai irodalmat vitt magával. Ám a szocialista országok sorra leeresztet-

ték a kis Volkswagen és vezetője előtt a határsorompókat. És most hogyan tovább? Azért szűnjék meg a szellemi-lelki segélyszállítmányozás, mert a kommunisták ezt így határozták el? Más utakat keresett hát – más módokat kért Istentől.

„Isten csempésze/csempészei” továbbra is működtek

A döntés megszületett: ha nem lehet legálisan, akkor teszi a dolgát, már az Open Doors vezetőjeként – illegálisan. **Becsempészi a Bibliákat a különböző országokba.** Csempészképzőt alakítottak ki a holland Ermelo városában, ahová egyre többen, százak jöttek a holland egyházakból, hogy vállalkozzanak az olykor nem veszélytelen, de legszenvedelmesebb csempészmunkára. Kempingbuszokat és lakókocsikat alakítottak ki úgy, hogy bennük akár 1000-1100 Bibliát is el tudtak rejteni.

Hazánkba is hoztak ilyen módon magyar nyelvű, de Hollandiában vagy más országban nyomtatott Bibliát.

Klaas Muurling, Andrew testvér közeli munkatársa volt éveken át a hőskorban, majd az Open Doors sajtószóvivője lett. Így emlékezik:

„Az irodánk Ermelóban úgy nézett ki, mint egy galambdúc. Mindenhonnan beröpültek hozzánk önkéntesek, ott felvették

az értékes lelki irodalmat, s indultak a vasfüggöny mögé. Naponta imacsoportok kísérték útjukat csoportos és egyéni imákkal, hogy mindenütt az országhatáron nyitott kapukat találjanak, és vissza is térjenek. Csodálatos imameghallgatások történtek éveken át. Egy alkalommal feleségemet a szovjet határon letartóztatták. Kihallgatták. De mi a határ inneni oldalán éjjel-nappal könyörögtünk érte – három nap múlva elengedték őt”.

Üldözöttek, mégis növekedtek...

Nadarkhani lelkész különös története Iránban

Az 1970-es évek végén Andrew testvér azzal a koncepcióval állt elő, hogy az iszlám egyre nagyobb kihívást fog jelenteni az egyházaknak. Nagyobbat, mint a kommunizmus.

Aztán a 80-as években beindultak a nagy imakampányok az iszlám országokban élő, gyakran házi gyülekezetekben összejövő keresztyénekért. Irán 1979-ben iszlám köztársasággá alakult, és más iszlám országokban is csakhamar megindult a keresztyénüldözés. Ezzel párhuzamosan nem hogy csökkent volna a keresztyének száma, hanem nőtt.

És Isten csodálatos történeteket írt akkoriban és később is. 2010-től éveken át írtam Juszuf Nadarkhani iráni baptista lelkész történetét, akit többször bebörtönöztek, majd halálra ítélték. Az Ajatollah nem írta alá a kivégzési parancsot, mert 3,2 millió keresztyén a világ minden részéről, kormányok és emberjogi szervezetek küldték Irán főpapjához tiltakozó leveleiket, üzeneteiket – végül szabadon engedték és ejtették ellene a vádat. Mindez a megaláztatás csak azért történt, mert Bibliája volt otthon és gyermekeit keresztyén hitben nevelte. (A fotó azt a pillanatot mutatja, amikor végleg elhagyja a börtönt és feleségével, családjával boldogan ölelkezik. Közel 30 cikkem írja le történetét, olvashatók: bekefyagnusradio.ro kolozsvári blogon).

Juszuf Nadarkhani iráni baptista lelkész végleg elhagyja a börtönt

„Gyöngy projekt” volt a neve annak a vállalkozásnak, melynek keretében az Open Doors csak az 1981. évben 1 millió Bibliát csempészett be Kínába. A nagy mennyiségű Szentírást hajón szállították a kínai felsővízek közelébe, ott kisebb hajókra rakták át, halászhajókra is, és a „Jézust szállító hajócskákból” a tengerparti strandokon kezdték osztogatni Isten üzenetét. Voltak nehéz pillanatok, nem egy bibliás halászt letartóztattak, munkatáborra ítélték. Akkoriban a Time magazin ezt az akciót „a világ egyik legveszélyesebb lelki randevújának” nevezte.

Iskolázás, bibliai képzés, bővülő lehetőségek – a személyes látogatás mindenk felett

A bibliaterjesztés kezdeti és immár 65 éve tartó szolgálata mellett beindultak újabb munkaágak. Bibliaiskolák, igehirdető tréningek, elsősegély-szolgálatok egészségügyi és lelki gondozói tekintetben, majd pénzügyi és szakképző tanfolyamok, támogatások következtek. Ezután a tudományos-szociológiai eszközökkel végzett hatalmas projekt, a keresztyének üldözésének a vizsgálata és publikálása soknyelvű honlapjukon, és évente egyszer gyűjteményes kiadványokban. A média legkülönbözőbb eszközeinek segítségével ma már sok millió keresztyént érnek el, tájékoztatnak, segítenek – határtalanul.

Philippe Fonjallaz, az Open Doors svájci és osztrák ágának igazgatója így fogalmaz:

„Sok újfajta technológiai lehetőség van arra, hogy a legelszigeteltebb, üldözött vagy hátrányos helyzetű keresztyén csoportokat elérjük. De egy valami megmaradt a kezdeti időkből: a személyes látogatás, amit nem lehet semmivel sem helyettesíteni”.

Az arab Golf-régióban nehéz a keresztyéneket meglátogatni. De online módon naponta közel 10 ezer hívőt lelki-gondoznak, látnak el személyes tanácsokkal a fekete arany országaiban. Ez múlt évi adat. Szolgáltatuk éltető ereje ma is az imádság és a Biblia. Minden másra innen van erejük, adakozók, szponzorok, segítők is.

Vezérigéjük, ami életre hívásukat is ösztönözte, ma is erős támasztékuk és iránytűjük:

„Ébredj fel, és erősítsd meg a többiket, akik halófélben vannak” (Jelenések 3,2).

65 év után írjuk le Isten iránti hálát az egykori alapító ifjú, az Open Doors nagyszerű misszionáriusának a ne-

vét, akire sok ezren gondolnak ma is szeretettel és tisztelettel a volt szocialista országokban és még többen a világ más tájain: **Andrew van der Bijl**.

1967-ben megírta önéletrajzát, **God's Smuggler (Isten csempésze)** címmel, ami a „szabad világban” nemzetközi sikerkönyv lett akkoriban. 35 nyelvre fordították le, 12 millió példányban fogyott el. Megtudjuk belőle, hogyan figyelte meg őt a kommunista titkosszolgálat, s hogy már 1978-ban megindult az afrikai képzőprogram Malawiban.

1980-ban Jasszer Arafatnál jár, akit megajándékozott egy szép arab nyelvű Bibliával. 1985-től szervezi a latin-amerikai biblia szállításokat. 5 millió spanyol és portugál nyelvű Bibliát juttat el a legszegényebbekhez a zöld kontinensen. Hollandiában 1988-ban megszervezi azt a nemzetközi emberjogi konferenciát, melyen Jimmy Carter felesége és Gorbacsov főtanácsadója, F. Burlaszckij is részt vesz.

Az Orosz Ortodox Egyháznak 1 millió cirill betűs Bibliát adományoznak. 1991 óta orosz nyelvű, gyermekeknek szóló Bibliákat is nagy számban visznek a Szovjetunióba. 1993-ban az akkori világ hivatalosan egyetlen ateista országának deklarált országába, Albániába is elmegy Andrew testvér, és 50 ezer teljes Bibliát visz magával.

1993-ban indítják el máig legjelentősebb szolgáltatásukat a keresztyének világméretű üldözését dokumentáló, statisztikailag és az okok elemzésével egyedülálló üldözési világindeket. 1998 óta egészségügyi és élelmezési elsősegélyt nyújtanak Szudánnak és más, éhség sújtotta afrikai övezetnek. 2001 és 2004 között 8,6 millió Bibliát és keresztyén irodalmat osztanak szét Kínában. 2008 óta imakampányokat szerveznek évente Észak-Korea üldözött keresztyéneiért.

Az iraki és a szíriai térségben, ahol az Iszlám Állam borzalmai következtében keresztyének milliói váltak hajléktalanná vagy hagyták el hazájukat, számos templomot leromboltak, 2012 óta igen aktívan jelen vannak. 9 ezer családnak nyújtottak kezdetben havi támogatást, ma már 121 ezer családot támogatnak. 10 millió eurót gyűjtöttek készpénzben, illetve vettek ebből élelmiszert, segítettek lakásfelújításban, iskolák, templomok helyreállításában. Áldozatos munkájuk folytatódik – Isten kegyelméből.

Dr. Békefy Lajos

A Kárpát-medence Reformátussága

Száz esztendő, be nem forrott sebek

Átmenetinek gondolt állapotból száz éve tartó helyzet – röviden így foglalható össze a Királyhágómelléki Református Egyházkerület története. A trianoni békediktátum aláírásának centenáriuma alkalmából Pálfi József nagyváradi lelkipásztorral, a Partiumi Keresztény Egyetem rektorával a 20. század folyamatairól, változásairól és hatásairól beszélgettünk.

– Nem mindenki tudja, de Partium és a Királyhágómelléki Református Egyházkerület 1920 előtt sem Erdélyhez tartozott, egyház-szervezetileg pedig a Tiszántúl része volt.

– Így van, Máramaros, Szatmár, Bihar és a Bánság együtt jelenteti, adja a Partiumot, azt régiót, amelyben két lépésben – először 1920. december 14-én részben, majd 1921. augusztus 16-án a teljes képviselőlet jelenlétében – alakult meg a Királyhágómelléki Református Egyházkerület. Ez a hatalmas, kis országnyi terület Trianon előtt egyház-szervezetileg teljes egészében a Tiszántúli Református Egyházkerülethez tartozott.

– Hogyan fogadták a partiumi területen élő magyarok az I. világháború végét?

– 1918 és az azt követő esztendők nagyon keservesek voltak nemcsak a partiumi, hanem az egész Kárpát-medencei

magyarság számára. Kivétel nélkül mindenkit váratlanul ért a kialakult új helyzet. A román uralom tényét kezdetben teljesen kizártnak, lehetetlennek gondolták. Az új demarkációs határvonal meghúzása után általánosan elterjedt vélekedése volt a partiumi magyarságnak, hogy ez csak egy ideiglenes, rövid ideig tartó átmeneti állapot, és a nagyhatalmak hamarosan korrigálják ezt a tévedést. Ám nem így lett, mert a rémálomból hamarosan fel kellett ébredni és rá kellett döbbsenni, hogy egy új, addig teljesen ismeretlen, kisebbségi helyzetbe kerültek. A partiumi régió több mint félmillió magyarországi ekkor közel 270 ezer volt református.

– A lakosság identitásában milyen következményei voltak a trianoni döntésnek és az elszakadásnak?

– Nemzetünk életében ekkor több mint ezer esztendő múltát írtak át szinte egy tollvonással. Különböző szem- és nézőpontból vizsgálva az 1920. június 4-én történeteket, azt kell mondanunk, hogy ekkor másfajta, korábban nem tapasztalt, felfoghatatlan és beláthatatlan, de hosszútávra kiható folyamatok kezdődtek el a politikai nemzet, az anyaszentegyház népe, a Kárpát-medencei nemzetek, azon belül pedig a magyar társadalom, a családok és az egyének életében egyaránt. A románság az 1918. esztendő második felében már Erdély-szerte gyors és céltudatos szervezkedésbe kezdett. Nem történt ez másként a Partium „fővárosában”, Nagyváradon sem. A békediktátum aláírását követően gőzerővel beindult a románosítás minden téren és szinten. Bukarest módszereit illetően változatos volt a tekintetben, hiszen a durva fenyegetésektől, zsarolásoktól, meghurcolásoktól és a legválogatottabb lélektani megnyomorításoktól sem riadt vissza. A magyar társadalom tagjainak válasza természetesen különböző volt, ám az sajnos igaz, hogy a fokozódó elnyomás következtében többen is „elestek”.

– Románia területén zömében ortodoxok (görögkeleti keresztények) élnek. Hogyan tudott megmaradni a reformátusság ebben a környezetben?

– Száz esztendővel ezelőtt ez egyáltalán nem volt jellemző a Partiumban. Ám az eltelt időszak alatt a tudatos románizációs politika következtében megváltoztak az etnikai és a felekezeti arányok. Romániában már az első vallási törvény (1928) megkülönböztette a felekezeteket: a román ortodox egyházat és görög-katolikusokat bevett vallásnak tekintették, a többit viszont csak kultuszként aposztrofálták. A partiumi reformátusoknak sokat kellett küzdeniük azért, hogy egyáltalán elismerjék őket – törvényben csak 1939 novemberében kaptak erről biztosítékot. A reformátusok országszerte kettős kisebbségben éltek, akiket Bukarest első perctől kezdve „a magyar vallásnak” tekintett és úgy is kezelte őket. Ez az első, etnikai szempontú megvédező pecsétet jelentette, másodsor pedig a román ortodox egyház mellett a másodrendű vallási kategóriába tartoztak. Ezzel együtt azt mondhatom, amit a régi rómaiak is mondtak: vivimus, azaz élünk!

– A két világháború közötti időszak az újrászerveződésről szólt. Mi történt a Királyhágómelléki Egyházkerületben, ebben a szűk két évtizedben?

– Magyarország számára ekkor – Keleten – a történelmi Erdély mellett Máramaros, a Partium és a Bánság is elesett. Nyolc csonka egyházmegye (Máramaros-Ugocsa, Nagyvárad, Szatmár, Nagykároly, Érmellék, Bihar, Nagyszalonta, és Békés-Bánát) 181 gyülekezete, több mint 270 ezer híve, számos iskolája és egyéb egyházi intézménye maradt egyházi főhatóság nélkül. Javukra legyen mondva, bénultságuk ellenére sem ténlenkedtek sokáig, mert rögtön hozzáfogtak a modus vivendi, vagyis az együttélési mód megtalálásához. Igaz, az események, amelyek lépéskényszerbe

hozták a Romániában rekedteket, csak az új határ meghúzása után gyorsultak fel, de ők azonnali, határozott, felelősségteljes döntéseket hozva tették meg a szükséges és korszakos lépéseket. Kezdetben a legtöbben abban reménykedtek, hogy a nagyhatalmak csak ideiglenes döntést hoztak, amely rövidesen megváltozik majd, és ennek okán talán felesleges és szükségtelen hosszútávra berendezkedni. Voltak azonban olyanok is, akik másként gondolkodtak és így kezdtek tervezni. A történelem azokat igazolta, akik Sulyok István, akkori nagyváradi-újvárosi lelkipásztorhoz és bihari espereshez hasonlóan másként gondolkodtak, hiszen az 1920-1921-es években Váradon és a Partiumban is újra kellett írni a történelmet.

– Hogy érintette a régiót és a lakosságot az I. és a II. bécsi döntés?

– Az első kevésbé érintette Partiumot és konkrétan a Királyhágómelléki Református Egyházkerületet, a második annál inkább: ekkor Észak-Erdély visszatért Magyarországhoz, ám a Királyhágómelléki Egyházkerületre ez fájdalmasan hatott, mivel azt szinte kettőbe vágta. A Nagyszalontától délre eső területeket Dél-Erdélyhez csatolták, így az ott maradtak nagyon sokat szenvedtek a megvadult román terror következtében.

– Hogyan sikerült mégis kapcsolatot tartani az elmúlt száz esztendőben a Kárpát-medencei magyar reformátussággal?

– Ez alatt az idő alatt többféle politikai berendezkedést is megtapasztalhatunk, attól függően, melyik országhoz csatolták a magyar reformátusságot. Ezek mindig nagyban befolyásolták és meghatározták lehetőségeket. A kezdeteket egy nagyon enyhe időszak váltotta, amikor mérsékeltén ugyan, de lehetett kapcsolatot tartani a határainkon túlakkal is, az Erdélyi Református Egyházkerülettel pedig természetesen mindvégig élő kapcsolat maradhatott. A száz esztendőnek közel a fele a kommunizmus időszakára esett mindegyik utódállamban –talán nem kell ecsetelnem az olyan-amilyen kapcsolattartási lehetőségeket. A kapcsolatok 1990 után kezdtek egyre előbbé válni, hogy eljussunk oda, ahol most vagyunk.

– Az oktatás szerves része minden nemzet és minden egyház életének. Miként sikerült megszervezni és hogyan alakul ma az oktatás Partiumban?

– 1920 után Királyhágómelléken

négy erős középiskola és közel százötven elemi, felekezeti iskola maradt. Rendkívül nehéz volt az egyházkerületnek ezeket az intézményeket fenntartania, de kisebb veszteségekkel a második bécsi döntésig mégis sikerült. A második világháborút követően, 1948-tól, a kommunista időszakban minden iskolát államosítottak. Változásra 1990 után került sor, ekkor újraalapítottak három felekezeti középiskolát: egyet Szatmáron, egyet Zilahon és egyet Nagyváradon. Ekkor alapították meg a Sulyok István Református Főiskolát, amelyiknek jogutódja lett a ma is működő Partiumi Keresztény Egyetem. A teológusok, lelkipásztorok képzésére 1920 után Kolozsváron volt lehetőség, ma továbbra is Kolozsvár az első számú célpont, ám vannak, akik a közelebbi Debrecen városát választják.

Az önrendelkezés az ember szabadságához tartozik

Hogyan készülnek a trianoni döntés századik évfordulójára az erdélyi reformátusok? Mit szólnak ahhoz, hogy Romániában ünnepnap lett a békeszerződés aláírásának napja? Kató Béla püspök válaszol.

– A köztudatban ma is aktívan él a magyar és a román lakosság ellentéte. Valóban ez a realitás?

– A korabeli nagyhatalmak az 1918. december 1-jén közreadott gyulafehérvári nyilatkozat alapján elégitették ki a románok területi igényeit. Idén éppen száz esztendeje annak, hogy Románia ezeket az ígéreteket nem tartja be, ezért hát békeszerződésről nem beszélhetünk azóta sem. Békeszerződés az, amikor két vagy több fél közösen megfogalmazott szándéka, akarata fejeződik ki, ám amikor valakire rákényszerítenek egy döntést és valakitől erővel, erőszakkal jogtalanul vesznek el valamit, azt csak békediktátumnak lehet nevezni. A mélyben mind a mai napig be nem gyógyult sebek vannak. Az országos politikát nem a magyarok szervezik, vezénylik, hanem az arra hosszú évtizedek alatt speciálisan szakosodott politikacsinálók irányítják. Száz esztendeje folyamatos az ország különböző intenzitású magyartalanítása. Ezt azért fontos hangsúlyozni, mert ha nem lenne tudatosan szervezett és mesterségesen fenntartott konfliktusgyártás, akkor talán kiegyensúlyozottabb együttélésről beszélhetnénk. Ám mindenkor gondoskodtak arról, hogy ez ne így legyen. A magyar kártyát sajnos mind a mai napig ki lehet játszani országos szinten, és né-

mely esetekben, a lokális politikában is.

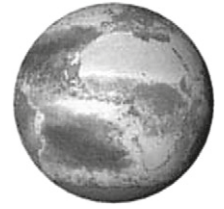
– Ön nagyváradi lelkipásztor is, az pedig mára egy román többségű város – hogy kezelik a településen a magyarságot 2020-ban?

– Sokszor eszembe jut, hogy a '80-as évek elején voltam gimnazista Nagyváradon. Nekem és még nagyon sok érmelelki fiatalnak érdekes jelenség volt az, ha román szót hallottunk, amikor végigmentünk a város főutcáján. Fel is kaptuk a fejünket a nyüzsgésben, és megállapítottuk, hogy ez román beszéd. Manapság, amikor nagy ritkán a főutca tévedek, akkor azon kapom fel a fejemet, hogyha magyar szót hallok. Tudjuk, hogy a tudatosan szervezett és irányított román nemzetpolitikának mindig megvoltak a stratégiái az erdélyi, partiumi városok lakosságának etnikai átalakítására. Partium különösképpen is hangsúlyos ebben a nemzetiségi politikában, mert geo-stratégiai szempontból két kultúra ütközőzónájává vált. Nem mondom, hogy megfelelően kezelik a város magyarságának ügyeit, azonban azt sem, hogy ne lennének jó szándékú kísérletek. A legnagyobb gond ma is az, hogy nincs egységes képviselője a helyi magyarságnak, mivel a pártpolitikának még mindig sikerül éket verjen közénk. Ezzel együtt minden politikai, polgári-civil szervezet igyekszik megtalálni a módját annak, hogy méltóképpen emlékezzen június 4-én.

– Úgy alakult, hogy nem találkozhatunk a 100. évfordulón, távolságot kell tartanunk egymástól. Hogyan tudunk mégis közösen emlékezni, hálát adni ezen a napon?

– Igen, valóban nem találkozhatunk, de csak fizikai módon kell a távolságot megtartani. Meggyőződésem, hogy a fizikai távollét és a határok lezártsága ellenére is fogunk együtt emlékezni határokon innen és túl. Június 4-ke mindig nagyon közel esik idén Pünkösöd ünnepéhez, én hiszem, hogy a tiszta szívvel mondott imádságot Isten Szentlelke oda továbbítja majd most is, ahová kell. Hiszem, hogyha a szívünk a Lélek munkája nyomán összeér, akkor az most is eléri a célját. Trianon ugyanis nem a múlt pusztán, mert amíg határokon túl élünk, elszakítva az Anyaországtól, addig ma is valóság, mert így és itt vagyunk. Hiszem, hogy Isten Szent Lelkének ereje ma is képes talpra állítani bennünket a magunk helyén és a magunk idejében.

VILÁGOLDAL

Hitről hívóknak

Protestáns gazdasági csodák a történelemben
„Spirituális materializmus”

Írta: Dr. Békefy Lajos

Amszterdam a 17. században (Illusztráció)

Kevés olyan írásra akadtam az elmúlt években, mely akkora izgalommal és érdeklődéssel töltött volna el, mint Roman Sheremeta és Vernon Smith írása, melynek címe: A reformáció hatása Nyugat-Európa gazdasági fejlődésére (The Impact of the Reformation on the Economic Development of Western Europe). A két kiváló amerikai kutató 2017 nyár elején tette közzé tanulmányát, amivel napjainkban, az eddig felgyült hatalmas irodalom feldolgozásával viszik tovább az érdekesítő kutatást és abszolút világosan mutatják be a reformáció, illetve a protestantizmus történelmi, öt évszázados hatását a gazdasági és a társadalmi életre.

Valójában megtalálták a szerves kutatási és szemléleti kapcsolódást a két nagy heidelbergi tudóshoz, elődhöz, **Max Weber**-hez és **Ernst Troeltsch**-höz, akik éppen egy évszázada történettudományi módszerekkel és alapos elemzésekkel mutatták ki a protestantizmus hatását a modern világ kialakulására, illetve a kapitalizmus szellemiségének a kibontakozására.

De kapcsolódik kutatásuk a még e század elején is alkotó, nagyszerű skót református közgazdászhoz, **Angus Madison**-hoz is, aki számos gazdaságtörténeti adattal, grafikonok, ábrák sokaságával igazolta és mutatta be a reformáció és a protestantizmus elképesztő gazdasá-

gi-szociális teljesítményét, illetve a protestáns emberek, államok kimagasló gazdasági teljesítményében a protestáns, bibliás hitnek, mentalitásnak, jellemnek a szerepét.

Max Weber

Mindehhez, s még ennél is rétegzetebb, sokrétűbb hagyományhoz kapcsolódik napjaink két szerzője, akik hét alkotó tényező, komponens összhatásának tudják be a nyugat-európai gazdasági növekedés, fejlődés és a protestáns refor-

máció intenzív hatását.

A koronavírus okozta gazdasági megtorpanás, sok országban érzékelhető bizonytalankodás közepette igencsak hasznos és jó látni, hogy a keresztyén, protestáns hitnek és gazdaságértelmezésnek a nehéz időkre is megvan az üzete és mennyei aranyfedezete! A puritanizmus, a beosztó, fegyelmezett életmód mai érvényessége.

Hogy mindez miért „spirituális materializmus”? Mert az anyagi, gazdasági világ spirituális, nem csak intellektuális, anyagi szemléletét jeleníti meg a 21. századi, egyre inkább csak (vulgár)materiálista, nem ritkán durván, minden normát felrúgó pénzelvű, anyagelvű, testelvű (body-body-body culture) világban. Ha ez a másfajta szemléletmód elmarad, vagy kiesik korszakunkból, visszacsúszunk az elmúlt évszázadok előtti nomád gazdálkodás és szemlélet valóban brutális gyakorlatába (Hermann Till német filozófus-teológus fogalmával: „Entnomadisierung”), éppen a posztmodern korban, ami nagyon veszélyes reál-paradoxon. Ebbe akár beleveszhet világunk a COVID-19 „dicsőséges” nyomulása nyomán...

A protestáns reformáció élő példa a hit és vallás gazdaság- és politikaformáló erejére

Huszonkét oldalas, remek tanulmányuk elején tudományos kutatásuk célkitűzéseként rámutatnak:

a protestáns reformáció eleven, élő példa arra, hogyan képes a hit és a vallásos meggyőződés, életmód intézményes változások elindítására, s miként mutatkozik meg a hit gyakorlati következménye, sok hasznos gyümölcse, prosperitása a gazdasági és a politikai fejlődés területén.

Jóllehet közgazdászok és különféle társadalomtudományok művelői egyetértenek abban, hogy erős és szoros összefüggés van a reformáció és a gazdasági

növekedés között, arról viszont folyamatos és olykor heves vita folyik, melyek az okok, amelyekkel megmagyarázható a protestantizmus és a hosszabb távú gazdasági siker kapcsolata.

A két szerző olyan okokat vesz sorra, melyeknek valóságos hatása már tapasztalati igazolást nyert, s az akadémiai szakirodalom közismertté is tette ezeket. Közülük egyik-másik, így például

a munkaetika és a protestáns vállalkozói szellemiség már egy évszázada megjelent Max Weber munkáiban, más motívumok viszont, mint a vallásszabadság és a nevelés szerepe, újabban kerültek elő az elemző gazdaságméletekben.

Hét hatóerő

Sheremeta és Smith szemléletes ábrákat alkalmaz a tanulmányban elméletük alátámasztására. Az általuk készített ábrán mutatjuk be azt a hét területet, motívációs tartományt, amelyeket most és a későbbiekben részletezünk, s melyek szemléltetik, miként bontakozott ki a protestáns hit mint hajtóerő az elmúlt századok alatt, s vezetett el Nyugat-Európa, ezen belül is a protestáns városok, protestáns többségű országok elképesztő gazdasági teljesítményéhez.

Az összehasonlítások során alaposan elemzik az európai, katolikus többségű városok, országok, régiók teljesítményét is, s a kétfajta hitfelfogás, élet-, és világ-szemlélet, rendszerelmélet, rendszer-szemlélet közötti, olykor megdöbbentő különbségeket, melyek főként a gazdasági élet területén, a prosperitásban, a termelékenység mennyiségi és minőségi növekedésében mutatkozott meg.

A hét terület, amint ez a fentebbi ábrán felülről lefelé haladva megjelenik, ahol a protestánsok, illetve a protestáns hit erőteljes evilági hatóerőként nagy teljesítményeket hozott létre az elmúlt századok alatt, az 1. ábra olvasatában, felülről lefelé haladva, a következő: 1. a vallásszabadság területe; 2. a nevelés; 3. a munkaerkölcs; 4. a vállalkozókészség, vállalkozói kedv; 5. a szociális, vagy közösségi etika normarendszere; 6. a civil társadalom területe; 7. szervezeti változások.

Felhasznált kutatási eredmények – műveltség és gazdasági teljesítmény

A most ismertetésre kerülő, összegző és egyben alapvető tanulmány előzményei között több fontos kutató eredménye megtalálható. Így például S.O. BECKER/S. PFAFF/J. RUBIN 2016-ban megjelent gazdaságtörténeti fejtegetései a „protestáns reformáció okairól és következményei-

ről”. Ők és mások is élnek az ökonometriai elemzés módszerével, azaz gazdasági, gazdaságtörténeti adatok összehasonlításával. Erre még lesz példa ebben a szemlélőben is.

Max Weber már száz évvel ezelőtt végzett ilyen méréseket és elemzéseket. Poroszországban élt jó ideig, s megfigyelte, hogy a legtöbb protestáns többségű városban jobban élnek az emberek, mint a katolikus többségű porosz városokban. 1905-ben megjelent, világhírű könyvében, *A protestáns etika és a kapitalizmus szelleme* címűben bizonyította, hogy a reformáció mennyire és miként befolyásolta Európa társadalmait az értékek és erkölcsök változása során.

Max Weber *A protestáns etika és a kapitalizmus szelleme* című művének eredeti címlapja

Jó száz évvel Weber megállapításai után, 2009-ben Sascha Becker és Ludger Woemann azt kutatták és publikálták, milyen ok-okozati összefüggés állapítható meg a protestáns reformáció és a gazdasági teljesítmény között. Ehhez az 1871-es évi Poroszország 452 területének, városának az adatait használták fel.

Protestáns és katolikus többségű európai városok jóléti aránya 1500-1859 között (protestánsok folyamatos vonallal, katolikusok szaggatott vonallal jelölve. Allen 2001. évi közlése alapján)

Gondos ökonometriai elemzéseikkel kimutatták, hogy a protestánsok szembe-tűnően magasabb bevétellel rendelkeztek, mint a katolikusok. Egyértelműen kiderült, hogy ennek oka több tényező mellett az, hogy „a protestánsok lényegesen magasabb műveltséggel rendelkeztek, ami pozitívan hatott vissza a gazdasági folyamatokra is”.

A protestantizmus pozitív befolyása a gazdasági növekedésre és eredményekre jól megfigyelhető Poroszországban. Az adatok 6 protestáns és 11 katolikus város mutatóiból álltak össze. A hat protestáns város: *Amszterdam, London, Strassburg, Augsburg, Lipcse, Hamburg*. A tizenegy katolikus város: *Antwerpen, Firenze, Nápoly, Valencia, Madrid, Párizs, München, Bécs, Gdansk, Krakkó, Varsó*. A jóléti arányszám vagy mutató úgy alakult ki, hogy az egyes városokban mennyibe kerülnek azok a szükséges cikkek, javak, amelyek szükségesek a dolgozó emberek napi létfenntartásához.

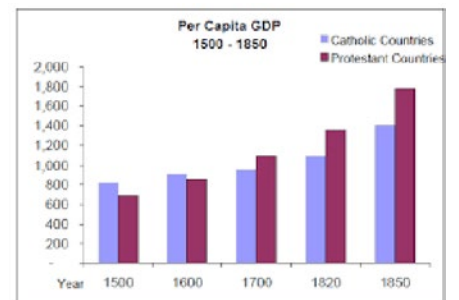
Az adatok vizsgálata alapján nyilvánvalóvá vált, hogy a 17. századtól kezdődően a protestáns többségű városok lakói lényegesen jobb körülmények között él-

tek, illetve termeltek, mint a katolikus többségű városok.

Mielőtt bárki elfogultsággal vádolna meg, bár még ezt is vállalom a jó és értékes ügyért, az újkori protestáns gazdasági csodák indoklásaként közlöm a következő grafikonot, amit a skót származású református Angus Maddison (1926-2010) világgazdasági szakértő, kutató professzor készített, aki életének java részét holland egyetemeken töltötte. Több, mint 40 éven át vizsgálta a nemzetgazdaságok és a világgazdaság fejlődését Jézustól 2010-ig.

Grandiózus statisztikai összehasonlításai igazolták a múlt század elején Heidelbergben és Berlinben alkotott két nagy történész, Ernst Troeltsch (1865-1923) és Max Weber (1864-1920) történelmi kutatásait. Ők a protestantizmusban ismerték fel Európa újkori kimagasló szellemi és anyagi fejlődésének a motorját. Két emberöltővel később Maddison pedig közgazdaságtani módszereivel és

statisztikáival támasztotta alá elődei megállapításait. Most két kérdésre talá-lunk választ: 1) hogyan néz ki a protestáns Európa több százados gazdasági dominanciája? 2) Mi ennek gazdaságlelektani, vallási, hitbeli, val-lásszociológiai magyarázata?

Az ábrán a világösszürkével jelölt országok katolikus többségűek, a sötétszürkével jelöltek protestáns többségűek. A reformáció indulása idején, 1500-tól egyértelmű volt a katolikus országok gazdasági előnye. Száz év múlva az előny már csökkent. A nagy váltás az 1700-as évekre esik, amikor látható módon megugrott a protestáns országok egy főre eső GDP-je.

Ekkor 250 dollár volt az egy főre eső különbség a protestánsok javára, 1820-ban ez már 400 dollárt tett ki. 1850-re a különbség közel 500 dollár volt. Ez a trend a további évtizedekben is tartott. Ez annál is inkább meglepő, mivel a vizsgált 1500-1850 közötti 350 évben következtek be a nagy gyarmatosítások, melyekben éppen a katolikus országoknak volt leginkább szerepük.

1500. április 22. Pedro Alvares Cabral felfedezi Braziliát
(Aurélio de Figueiredo festménye)

Például **Portugáliának**, a gyarmataihoz képest „mini országnak”. Hajóikkal már 1488-ban a Jöreménység foka előtt a korabeli iszlám országokig is megtalálták a hajózási utat Indián keresztül. 1500-ban felfedezték Braziliát, s ők lettek az atlanti rabszolga-kereskedelem fő tényezői és haszonélvezői.

Ennek ellenére az „anyaország” Európa egyik legszegényebb területe maradt, ami nem katolicizmusával függ össze, hanem az igazságtalan elosztással, meg azzal, hogy a „rablógazdálkodás” szemlélete, s mindaz, ami korrupcióban és egyébben ebből következett, messze a katolikus hitvilágtól, az ország belső fejlődését valósággal megölte. Ez tehát egy nagyon ferde gondolkodásmódot is jelez. A könnyű haszonszerzés mentalitását, meg az emberkereskedelem nagyfokú terjedését és kihasználását. A helyzet a másik latin-európai gyarmati nagyhatalomnál, **Spanyolországnál** sem volt sokkal kedvezőbb. Ez az ország sem volt képes az egy főre eső évi GDP-t számottevő belső növekedésre fordítani.

Az európai protestáns országok között **Hollandia** és **Anglia** fejlődése igen erőteljes növekedést mutat. Hollandiában 1500-1700 között a GDP növekedése 180%-os volt, Britanniában 75%-os. Mindkettő elképesztően magas.

Összességében kétségtelen, hogy minden protestáns országban szembetűnő volt a növekedés. Életszemlélet, a hit puritanizmusba és munkaszeretethez hajló protestáns sajátosságai, syllogismus practicusai, gyakorlati következményei

jelennek meg történelemformáló energiaként és dinamikaként. Meg némiképpen a szülőföld felvirágoztatásának, a ház-haza-egyház együttes prosperáltatásának a közösségi etikája.

Ez a szándék eredményezte azt, hogy a két protestáns ország nem a gyarmataik biztosította előnyök szűk körű felélésében vált nagygyá, hanem az anyaország belső, saját erőre, hitre és munkára támaszkodó fejlesztésében is. A kereskedelem és az ipar a belső piacot és jólétet is megmozgatta.

A kálvinista Amszterdam 1602-re csatornáival a világ legforgalmasabb kereskedelmi központja és árueosztó kikötője lett. A skót szigorú presbiteriánus, református mérnök és feltaláló, **James Watt** (1736-1819) fegyelmzett és racionális – mindkettő sajátosan kálvinista vonású – életszemléletével nagymértékű ipari teljesítményekre alkalmassá fejlesztette a gőzgépet. Honfitársa, **Adam Smith** (1723-1790), az ugyancsak skót nemzeti református egyház tagja, a racionalitás és a morál, a filozófia és a nemzetgazdaságtan kiemelkedő művelője, a politikai gazdaságtan megalapozója, s a szabályozott kapitalista fejlődés történelmi léptékű megtervezője volt. Mindkettőjük szellemi és tudományos befolyása hatalmas lökést adott az iparosodásnak a nyugati, első renden protestáns világban.

James Watt/Adam Smith

Nevük, s az a fejlődés, amit ők felgyorsítottak a protestáns országokban világszerte és Európában, maradandóan

összekapcsolta a vallási, hitbéli attitűdöket és a gazdasági prosperitást.

Olyannyira, hogy a fenti grafikon számai alapján megállapíthatjuk: a protestáns Európa 1850-1940 között csaknem kétszeresére fejlesztette nemzetgazdasági potenciálját (protestáns országok növekedése a jelzett időszakban 223%, a katolikus országoké 137%).

Az ipari nagyhatalmak és a fejlődés erőgépei a protestáns országok lettek. Az országok nemzetgazdaságára vetítve az 1850-1940 közötti fejlődést, szembetűnő, hogy a legnagyobb százalékos növekedést a „kálvinista és puritán” Svájc mutatja 330%-kal, majd Németország következik (vesztes I. világháború ellenére vagy éppen ezért?!), 278%-kal. Utánuk a skandináv országok jönnek 277-244%-os növekedési rátával. Ezzel összevetve: a legnagyobb arányú fejlődés a katolikus országok között Itáliában mutatkozott 160%-kal, majd Franciaországban 153%-kal, majd Belgium és Ausztria következett 147, illetve 140%-kal.

A sort az egykori gyarmati nagyhatalom, Portugália zárta, 75%-os növekedéssel, alig érve el a stagnálás szintjét. Hasonlóképpen járt Spanyolország is. A vezető protestáns ország, Svájc, illetve a sorzáró katolikus Portugália között az 1850-1940 közti időszakban a fejlődési mutatók 255%-os eltérést mutatnak a protestáns többségű ország javára! Ezek kőkemény és hiteles tények.

Vallásszabadság – az üdvüzenet monopolizálása ellen is fellépett a protestantizmus

Tekintsük meg újra az **előző részben közölt ábránkat a hét hatóerőről**. Ezen azt a hét területet ábrázolta Sheremeta és Smith, melyeken keresztül a protestáns hitvilág, illetve gondolkodás és mentalitás, magatartáskultúra a gazdasági fejlődés irányában pozitív módon hatott/hat, persze sajátos módon. Ugyanis

már a 1960-as évek kutatásai kimutatták, hogy a gazdasági növekedésre kedvező hatása a megfelelő nyersanyagok termelése és a fejlett termelési technológiák alkalmazása mellett a nyugodt

termelést elősegítő vallásszabadság, ennek következtében egy adott országon belüli békés emberi, vallásközi viszonyok is.

Erre akkoriban nálunk, a mi „béketábor” rendszerünkben még gondolni sem volt szabad. Ugyanakkor azt is jól dokumentálták a nyugati vizsgálatok, hogy azok az országok, ahol vallási monopólium jelent meg, tehát szinte egyeduralgó vallássá vált valamelyik világvallás, ez lassította a gazdasági növekedést, erőszakhoz és nagyfokú korrupcióhoz, azaz szociális békétlenséghez vezetett.

A középkori római katolikus egyház nyugat-európai vallási monopolhelyzete és alternatívátlan beidegződései juttatták el „az egyházat” (tehát a monopolhelyzetben más felekezetet meg nem tűrő, uralkodó egyházat) egészen a kiközösítésekig, az általuk tévántánítóknak bélyegzettek máglyára, „jobb” esetben gályákra, börtönbe juttatásáig, vagy kínzásáig, más esetekben az esetlegesen riválissá válható eszmék képviselőinek és gondolataiknak a lejáratásához, egzisztenciális megsemmisítésig.

Kőkemény ideológiai-hatalmi harc volt ez a materialista ateizmus előtt pár évszázaddal – a kereszt jele alatt!

Ezeket az összefüggéseket alaposan tárta fel az elmúlt 12 évben MILLER, BECKER és mások kutatása. (Competitive strategies of religious organizations./Vallási szervezetek „versenystratégiái” – Strategic Management Journal, 2016; Causes and consequences of the Protestant Reformation/A protestáns reformáció okai és következményei. Explorations in Economic History). Csaknem teljes egyetértés mutatkozik abban a tekintetben, hogy

a római katolikus egyháznak a „legtöbbszörre került” az a nézete, hogy az üdvösséghez egyedül a „szent római egyházon” keresztül, „az” egyház közvetítésével nyílik meg az út. Ezt nevezték el a kutatók „az üdvözetet monopolizálása kizárólagos jogának”

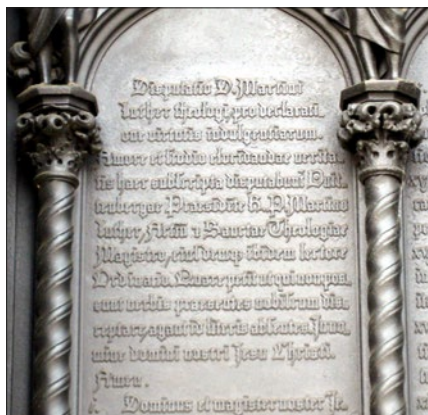
Vallásszabadság és a korrupció visszaszorítása

Elképesztő és mély összefüggésekre mutatnak rá a legfrissebb kutatások, a történelem fanyar iróniájaként éppen egy orosz és egy brit szerző alapossága nyomán. Olyanokra, melyek a mélyben évszázadokon át dolgoztak és hatottak pozitív felhajtó erőként gazdaságban, kultúrában, jogalkotásban és még számos területen.

Az üdvözetet katolikus monopóliu-

ma volt az a pont, amit Luther Márton a legélesebben támadott 95 tételében, s ezzel helyezte szembe a Solus Christus, egyedül Krisztus elvét, hiszen Isten és emberek között nincs más Közbenjáró, csakis és kizárólag Ő.

Az üdvösség szabad ajándéka Istennek, nem eszközölhető ki földi papi szervezettel, liturgiával, ceremóniával, nem vásárolható meg semmiféle bűnbocsátó cédulával. Tehát nem olyan spirituális termék, amit a monopolhelyzetben lévő féltől (az egyháztól) meg lehet venni! Ezek a felismerések hatalmas erővel hozták mozgásba a korabeli világot, meg a következő századokat is, és egymás után születtek a reformáció tiszta evangéliumi fényéből a felismerések prizmáján átszűrű, sokszínű protestáns felekezetek: evangélikusok, reformátusok, presbiteriánusok, metodisták, baptisták, pünkösdi-ek...

Luther 95 tetele a wittenbergi vártemplom portálján

Hol és miben ismerhetők fel a vallásszabadságnak, mint a vallási monopolizmus ellenhatásának felhajtó erői a gazdasági fejlődés előmozdításában?

Először is abban, hogy a vallásszabadság visszaszorítja a korrupciót. Erre irányult C. M. NORTH és mások 2013-ban folytatott vizsgálódása, amit az orosz–brit szerzőpáros idéz tanulmányában. (Religion, corruption, and the rule of law/Vallás, korrupció és a törvény szerepe – Journal of Money, Credit and Banking).

Közgazdászok régóta tudják, hogy a monopóliumok, monopolhelyzetben lévő intézmények, cégek gyakran idéznek elő vagy gerjesztenek negatív, olykor törvénytelen folyamatokat, melyek végül is gazdasági veszteségeket okozhatnak a kisebb-nagyobb közösségeknek. Vallási monopóliumok sem képeznek kivételt e törvényszerűség alól.

Megdöbbenően jó példa erre, hogy

a tíz legkorruptabb országból nyolcban kormány szinten, azaz a legmagasabb szinten „jól” működik a vallásszabadság tiltása, illetve korlátozása a 2011. évi adatok szerint.

A másik összefüggés: a vallásszabadság képes redukálni, csökkenteni a társadalmi konfliktusokat, növelni a toleranciát, türelmet, és a különféle hitetek, vallások és felekezetek tiszteletét is segíti. Harmadik pozitív hatás, hogy a vallásszabadság segíti a civil jogok és az emberi jogok védelmét, a szólásszabadságot, a sajtó- és a gyülekezési szabadságot. Ezek a jogok biztosítják az eszmék szabad áramlását, ami viszont fontos feltétele az innovatív gazdaság-
nak.

Wittenbergtől a kínai Luoyuanig. Materiális teljesítmények, csodák szellemi-lelki háttere.

Ferdinand Pauwels: Luther Márton kítűzi 95 reformtézisét (Eisenach, Wartburg-Stiftung)

Kevés olyan írásra akadtam az elmúlt években, mely akkora izgalommal és érdeklődéssel töltött volna el, mint Roman Sheremeta és Vernon Smith írása, melynek címe: A reformáció hatása Nyugat-Európa gazdasági fejlődésére (The Impact of the Reformation on the Economic Development of Western Europe). A két kiváló amerikai kutató 2017 nyár elején tette közzé tanulmányát, amivel napjainkban, az eddig felgyűlt hatalmas irodalom feldolgozásával viszik tovább az érdekesítő kutatást és abszolút világosan mutatják be a reformáció, illetve a protestantizmus történelmi, öt évszázados hatását a gazdasági és a társadalmi életre.

Az első blokkban bemutattuk azt az ábrát, amelyen a protestáns gazdasági fejlődés legfőbb ható- és hajtóerői láthatók. **Hét ilyen hajtóerőt** említ a két szerző, ezek:

1. a vallásszabadság;
2. a nevelés;
3. a munkaerőkölcs;
4. a vállalkozókészség, vállalkozói kedv;

5. a szociális, vagy közösségi etika normarendszere;
6. a civil társadalom;
7. szervezeti sajátosságok.

Ezek illusztrációja megtekinthető korábban megjelent írásunkban:

A második fontos gazdasági hatóerő: a nevelés, a humán tőke szerepe a gazdaságban

Nagyon fontos terület a nevelés, amin keresztül az európai protestantizmus jelentősen befolyásolta a gazdasági fejlődést. Az is régóta felismert összefüggés, hogy az értékírányú nevelés hozzájárul a gazdasági növekedéshez. Nemcsak a nevelés vagy a teológia szakemberei, hanem közgazdászok is tisztában vannak a kölcsönhatásokkal. HANUSHEK ÉS WOESSMAN (Hanushek, E.A., & Woessmann, L. (2010) Education and economic growth/NEVELÉS ÉS GAZDASÁGI NÖVEKEDÉS. International Encyclopedia of Education), valamint mások különféle modellezéssel, ökonometriai/gazdaságmérési technikákkal tették világossá, milyen erős hatással van a nevelés a gazdasági teljesítményre.

Nemcsak a tanulással töltött évek száma fontos ebben a vonatkozásban, hanem az oktatás-nevelés minősége, színvonala is. Megállapítható alapigazság: az az ország eredményesebb gazdaságilag, amelyik több lehetőséget biztosít polgárainak a minőségi oktatás-nevelés eléréséhez.

Sajtó – templom – iskola – műveltségi szint

Miért volt annyira fontos az oktatás-nevelés a protestánsoknál? A reformátorok minden hívőtől egyre inkább elvárták, hogy olvassák a Bibliát, a Sola Scriptura, egyedül a Szentírás elve értelmében. A Biblia olvasása szükséges volt a műveltségi szint emeléséhez. Ez kitüntető és kiemelkedést, társadalmi felemelkedést biztosító sajátossága volt a protestánsoknak.

Johann Gutenberg

Ugyanakkor a humán tőke fejlesztéséhez korán hozzájárult az európai pro-

testáns városokban megindított nyilvános kommunikáció, a nyomtatott sajtó szerepe. Gutenberg nyomdájában, majd a módos európai, német, holland, svájci, angol, skót, részben magyarhoni, erdélyi, felvidéki városokban a reformáció eszméinek terjesztése céljából beindult a nyomtatott sajtótermékek (vitairatok, gúnyiratok, heti-, napilapok) előállítására. Ez is hatalmas lendületet adott a közgondolkodás, a közfelfogás, a köztudat formálásának, reformálásnak, mozgásba hozatalának.

De újságot csak az tudott olvasni, aki betűvető ember volt, ezért az általános művelődés struktúrái (templom és iskola) rohamosan terjedtek és egyre színvonalasabb oktatást biztosítottak, nemcsak az előkelők, nemes családok, hanem a polgárcsaládok, sőt a fölművelő családok gyermekeinek is. Ebben a tekintetben a nagy alföldi, főként protestáns mezővárosok (Hódmezővásárhely, Mezőtúr, Szentes, Debrecen...) nagy kulturális húzóerőt jelentettek.

BECKER ÉS WOESSMANN 2009-ben a protestáns többségű országok tekintetében végzett vizsgálatokat az 1871-es népszámlálás adatai alapján, s megállapította: az összes „protestáns” országban magasabb volt a műveltségi szint, mint az összes „katolikus” országban. Ennek a különbségnek bizonyíthatóan a reformáció volt az oka. Kimutatták: nemcsak a városok protestánsai mutatnak magasabb műveltségi szintet, hanem a vidék protestáns népessége is. Ezt nevezték el (Becker, S.O., & Woessmann, L. (2009). Was Weber wrong? A human capital theory of Protestant economic history. Quarterly Journal of Economics) „**a protestáns gazdaságtörténet humán tőke elméletének**”. Az 1871. évi adatok szerint a protestáns férfiak műveltségi szintje 93,4%-on állt, a katolikus férfiaké 84,8%-on, a protestáns nőké 88,8%-on, a katolikus nőké 78,5%-on.

Nevelési szint – magartartás és viselkedéskultúra

A reformáció következtében nemcsak a műveltségi szint mutatott magas szintet, hanem az általános nevelés szintje és minősége is. BOPPART és kutatócsapata 2013-ban publikálta a 19. századi felmérések adatait, amelyek pedagógiai vizsgálatokról szóltak Svájcban (Boppart, T., Falkinger, J., Grossmann, V., Woitek, U., & Wüthrich, G. (2013). Under which conditions does

religion affect educational outcomes? Explorations in Economic History).

Ennek során a férfi állampolgárok teljesítményét mérték az írás, olvasás, matematika és történelem területén. A protestánsok kimagasló mutatókkal szerepelnek nemcsak az olvasás, hanem másféle kognitív, gondolkodási teszteken is.

2010-ben készültek olyan felmérések is, melyekből kiderült: a korábbi gyarmati Afrika országaiban, ahol protestáns misszionáriusok tevékenykedtek, magasabb volt a műveltségi szint, mint ahol katolikus misszionáriusok dolgoztak (Gallego, F.A., & Woodberry, R. (2010). Christian missionaries and education in former African colonies/Keresztyén misszionáriusok és nevelés korábbi afrikai kolóniákban: How competition mattered. Journal of African Economies).

Y. BAI ÉS J. KUNG 2015-ben hasonló eredményekre jutott Kínában, R. McLEARY Koreában (Bai, Y., & Kung, J.K. (2015). Diffusing knowledge while spreading God's message/MŰVELTSÉG-TERJESZTÉS ISTEN ÜZENETÉNEK HIRDETÉSE KÖZBEN: Protestantism and Economic prosperity in China/Protestantizmus és gazdasági felvirágzás Kínában, 1840-1920. Journal of the European Economic Association; McLeary, R.M. (2013). Protestantism and human capital in Guatemala and the republic of Korea/Protestantizmus és humán tőke Guatemalában és Dél-Koreában).

Összegzés

Mindezek alapján megállapíthatjuk: a protestáns reformáció figyelemre méltó hatásokat fejtett ki a nevelés esz-közrendszerén keresztül, ami elősegítette a gazdaság intenzív növekedését. A nevelés növelte az alkotókedvet.

Azokban a városokban, ahol műveltebbek az emberek, magasabb a produktivitás a gyárakban is. A magasabb képzettség, műveltségi szint elősegítette a technológiai innovációt, újítások tervezését, kivitelezését, bevezetését. Ide tartozik az is, hogy a jobban képzett emberek, a kiművelt protestáns emberfők jobb döntéseket hoznak egészségükéről, házasságukról, és a szülői feladatok gyakorlásáról is (Oreopoulos, P., & Salvanes, K.G. (2011). Priceless: The nonpecuniary benefits of schooling/Aminek nincs ára: AZ ISKOLÁZÁS NEM ANYAGI TERMÉSZETŰ ELŐNYEI. Journal of Economic Perspectives).

KERESSÜK MEG A BIBLIÁBAN!

1. „Hiszen szól az Isten ..... vagy kétszer is, de ..... ügyelnek rá!” (Jób 33:..)
2. „..... téged, oh Uram; s ezt mondom: Te vagy ..... és örökségem az élőknek földén;” (Zsoltárok 142:..)
3. „Minden időben ....., aki igaz barát, és testvérül születik a ..... idejére.” (Példabeszédek 17:..)
4. „Jobb a szűkölködő, de bölcs ..... a vén és bolond királynál, aki nem ..... el az intést többé.” (Prédikátor 4:..)
5. „Csak a ..... vagyok-é én Isten? azt mondja az Úr, és nem vagyok-é ..... a messzeségben is?” (Jeremiás 24:..)
6. „Mivelhogy azért ..... senki ellene nem szólhat, szükség, hogy ....., és semmi vakmerő dolgot ne cselekedjete.” (Apostolok Cselekedetei 20:..)
7. „Mert nem ..... szólni semmiről, amit nem Krisztus ..... volna általam a pogányoknak engedelmességére, szóval és tettel.” (Rómabeliekhez 15:..)
8. „És azért ....., hogy a ti szeretetetek még jobban-jobban ..... ismeretben és minden értelmességben;” (Filippi 1:..)
9. „És kérve kértünk, hogy ..... méltóan viseljétek magatokat, aki az ő ..... és dicsőségébe hív titeket.” (1Thesszalonika 2:..)
10. „Mert úgy van az Isten ....., hogy jót cselekedvén, ... a balgatag emberek tudatlanságát;” (1Péter 2:..)

A Károli Gáspár fordítású Szent Biblia alapján összeállította: **Györky Szilvia**, Alsómihályi. Megfejtéseiket **2020. szeptember 15-ig** lehet beküldeni Szerkesztőségünk címére: postai úton - **Református Újság Szerkesztősége, Hlavná 216., 076 74 Drahnov**, vagy e-mail-ben a **refujsag.csoma@gmail.com** címre.

Felhívjuk a megfejtést beküldők kedves figyelmét, hogy a megfejtés és nevük beküldésével egyúttal hozzájárulnak az adataik (név és lakhely) megjelentetéséhez a Református Újságban!

Megfejtők: Pozsonyi e.m.: Mackó Zsuzsanna – **Dolná Streda;** Bödök Dénes – **Csicsó;** Családi Irén, Beke Sarolta – **Nagygyeny;** özv. Demény Lajosné, Szalay Ferencné – **Fél;** özv. Sándor Józsefné, özv. Szloboda Anna, Kubica Henrieta – **Réte;** Halák Rozália – **Pozsony;** **Komáromi e.m.:** özv. Varga Béláné, Szigeti Zsuzsanna – **Bátorkeszi;** Farkas Irma – **Negyed;** Fülöp Gulyás Erzsébet – **Párkány;** Kacz Mária, Baranyai Margit, Pinke Júlia – **Marcelháza;** Németh Irén, Tóth Irma – **Kamocsa;** **Barsi e.m.:** Szénászkai Sarolta – **Újlót;** Németh Sándorné – **Nyírágó;** Kakas Sádor – **Nagysalló;** özv. Földi Jenőné – **Érsekkéty;** Palásti Aranka – **Léva;** Klincsek Ferencné – **Kőhidgyarmat;** özv. Bertók Istvánné – **Barsvárad;** **Gömöri e.m.:** Tóth Katalin, Csank Szerénke – **Nagybalog;** Jakab Edit – **Jéne;** Faragó Irén – **Harmac;** Schiller Mária – **Tornalja;** **Abaúj-Tornai e.m.:** özv. Pataky Bertalanné – **Migléc;** Szabó Gyuláné – **Lucska;** özv. Végvári Zoltánné – **Perény;** özv. Kövesdi Jánosné – **Reste;** Csáji István – **Nagyida;** Komját Istvánné, Nagy Sándor – **Felsőlanc;** Majláth Iona – **Kassa;** Juhás Zsuzsanna, Juhás András, Dringus Júlia – **Csécs;** Szaniszló Klára, Szaniszló Judit – **Szeszta;** Szanko Mónika – **Berzété;** özv. Sikur Béniné – **Kőrös;** özv. Kovács Zoltánné – **Rozsnyó;** **Zempléni e.m.:** özv. Gerenyi Lászlóné, Egri Klára – **Örös;** Rác Erzsébet, Mladanec Irén – **Bodrogszerdahely;** Bók Zoltánné – **Királyhelme;** Vida Boglárka – **Ladmóc;** Rác Júlia – **Kisgéres;** Orosz Enikő – **Ágcsernyő;** Czető Pál, özv. Pásztor Bertalanné – **Bély;** özv. Oláh Istvánné – **Hardicsa;** Kasko János – **Újhely;** Árvay János – **Zemplén;** **Ungi e.m.:** özv. Molnár Sándorné – **Kisráska;** Dupály Csilla, Stépán Mária – **Abara;** özv. Ladányi Lászlóné – **Deregnő;**

JUTALMAZOTTAK: Bödök Dénes – Csicsó, **Pinke Júlia** – Marcelháza, **Palásti Aranka** – Léva, **Tóth Katalin** – Nagybalog, **özv. Kövesdi Jánosné** – Reste, **Rác Erzsébet** – Bodrogszerdahely, **Stépán Mária** – Abara

BIBLIAOLVASÓ

vezérfonál
Augusztus

1. Sz. 2Móz 33	Mt 26,1-29
2. V. 2Móz 34,1-9	Mt 26,30-56
3. H. 2Móz 34,10-28	Mt 26,57-27,2
4. K. 2Móz 34,29-35	Mt 27,3-30
5. Sz. 2Móz 35	Mt 27,31-50
6. Cs. 2Móz 36	Mt 27,51-66
7. P. 2Móz 37	Mt 28,1-10
8. Sz. 2Móz 38	Mt 28,11-20
9. V. 2Móz 39	Róm 1,1-15
10. H. 2Móz 40	Róm 1,16-32
11. K. Ruth 1	Róm 2,1-10
12. Sz. Ruth 2	Róm 2,11-16
13. Cs. Ruth 3	Róm 2,17-29
14. P. Ruth 4	Róm 3,1-20
15. Sz. 1Sám 1	Róm 3,21-31
16. V. 1Sám 2,1-10	Róm 4,1-12
17. H. 1Sám 2,11-36	Róm 4,13-25
18. K. 1Sám 3	Róm 5,1-11
19. Sz. 1Sám 4,1-11	Róm 5,12-21
20. Cs. 1Sám 4,12-22	Róm 6,1-11
21. P. 1Sám 5	Róm 6,12-23
22. Sz. 1Sám 6	Róm 7,1-13
23. V. 1Sám 7	Róm 7,14-25
24. H. 1Sám 8	Róm 8,1-17
25. K. 1Sám 9	Róm 8,18-30
26. Sz. 1Sám 10,1-16	Róm 8,31-39
27. Cs. 1Sám 10,17-27	Róm 9,1-13
28. P. 1Sám 11	Róm 9,14-33
29. Sz. 1Sám 12	Róm 10,1-13
30. V. 1Sám 13	Róm 10,14-21
31. H. 1Sám 14,1-35	Róm 11,1-16

BIBLIAOLVASÓ

vezérfonál
Szeptember

1. K. 1Sám 14,36-52	Róm 11,17-24
2. Sz. 1Sám 15	Róm 11,25-36
3. Cs. 1Sám 16	Róm 12,1-8
4. P. 1Sám 17,1-25	Róm 12,9-21
5. Sz. 1Sám 17,26-58	Róm 13,1-7
6. V. 1Sám 18	Róm 13,8-14
7. H. 1Sám 19	Róm 14,1-12
8. K. 1Sám 20	Róm 14,13-23
9. Sz. 1Sám 21	Róm 15,1-13
10. Cs. 1Sám 22	Róm 15,14-33
11. P. 1Sám 23	Róm 16,1-16
12. Sz. 1Sám 24	Róm 16,17-27
13. V. 1Sám 25	1Kor 1,1-17
14. H. 1Sám 26,1-12	1Kor 1,18-31
15. K. 1Sám 26,13-25	1Kor 2,1-5
16. Sz. 1Sám 27	1Kor 2,6-16
17. Cs. 1Sám 28	1Kor 3,1-5
18. P. 1Sám 29	1Kor 3,6-23
19. Sz. 1Sám 30	1Kor 4,1-13
20. V. 1Sám 31	1Kor 4,14-21
21. H. 2Sám 1,1-16	1Kor 5
22. K. 2Sám 1,17-27	1Kor 6,1-8
23. Sz. 2Sám 2,1-11	1Kor 6,9-20
24. Cs. 2Sám 2,12-32	1Kor 7,1-16
25. P. 2Sám 3,1-21	1Kor 7,17-24
26. Sz. 2Sám 3,22-39	1Kor 7,25-40
27. V. 2Sám 4	1Kor 8
28. H. 2Sám 5,1-16	1Kor 9,1-18
29. K. 2Sám 5,17-25	1Kor 9,19-23
30. Sz. 2Sám 6	1Kor 9,24-27

Védőmező Isten

II. Mózes 14

Kedves Olvasóink! Ha a bibliaolvasó vezérfonal szerint olvassátok a Bibliát, akkor tudjátok, hogy az egyiptomi kivonulás történetét még csak nem rég olvashattuk. Azt hiszem, mindenki előtt ismerős ez a történet. Olvastátok, vagy éppen beszéltek róla hittanórán. Könnyen lehet, hogy istentiszteleten hallottátok. De még rajzfilmen is találkozhattatok a történettel Egyiptom hercege címen.

Isten népe rabszolga volt Egyiptom földjén. Nehéz munkára fogták őket. De Isten rájuk tekintett, és úgy döntött, hogy megszabadítja népét. Elküldte Mózeszt, hogy Isten akarata szerint vezesse népét az ígért földjére, ahol végre szabadon élhetnek. Az egyiptomi Fáraó természetesen nem akart lemondani az ingyen munkaerőről, és nem akarta elengedni a népet. Isten pedig tíz csapást mért az országra, hogy a fáraót meggyőzze. Az utolsó csapás – az elsőszülöttek halála – után ez látszólag sikerült is, hiszen beleegyezett, hogy a nép elinduljon a pusztába. Isten azonban meg akarta mutatni erejét, hatalmát a népnek, így megkeményítette a fáraó szívét, és Izráel ellen vonult a seregével együtt.

Izráel népe tehát elindult az Ígért Földje felé, csak hogy út közben akadály-

ba ütköztek. Előttük volt a Vörös tenger. Hajójuk nem volt, átúszni lehetetlen, nem tudták mit tegyenek. A hátuk mögött pedig ott gyülekezik az egyiptomi sereg. Elég kilátástalan helyzet. Olyan, melyet az ember nem tud megoldani. Emberi szemmel nézve, ennek a helyzetnek csak halál lehet a vége. Vagy a tenger, vagy a katonák által. A választott népet azonban nem Mózes vezette ki Egyiptomból, hanem a Mindenható Isten! Ő pedig nem csak kivezette népét, de a célhoz is el akarja juttatni. Nem véletlenül kerültek ebbe a helyzetbe. Minden azért történt, hogy Isten népe meglássa az Úr korlátlan hatalmát. Meg kell látniuk, hogy csak az Isten hatalma tarthatja meg őket, és hogy az Isten harcol is értük.

Ha figyelmesen elolvassátok a történetet, találtok benne egy nagyon érdekes részt. A történet azt mondja, hogy amikor az egyiptomi katonák közel kerültek, akkor az angyal, aki vezette a népet, a felhő, aki előttük járt, hátra ment, és megállt Izráel tábora mögött. Odaálltak a nép és a katonák közé. Isten megvédte a népét. Ő harcolt értük. Az egyiptomi katonáknak semmi esélyük nem volt, hiszen nem emberekkel álltak szemben, hanem magával az Istennel. Amikor megnyílt Vörös

tenger, Isten összezavarta a hadsereget, megállította a harci szekerek kerekeit, nem engedte, hogy üldözzék a népet. Amikor pedig Izráel már átért a túlsó partra, Isten összezárta a vizet, és elpusztította a sereget. Izráel pedig meglátta Isten hatalmas erejét.

Isten ma is odaáll az ő népe és az ellensége közé. Ma is meg akar minket védeni. Küzd értünk, hogy megmaradjunk, hogy erősek legyünk. Ott áll közöttünk és a legnagyobb ellenségünk, az ördög között. Krisztus által megszabadított a hatalmától, és ha hiszünk Krisztusban, nincs esélye, hogy legyőzzön bennünket. Isten velünk van, mellettünk áll, megvéd bennünket, harcol értünk. Legyünk hálásak ezért, és ragaszkodjunk Hozzá!

Imádság: Kegyelmes Istenünk! Köszönjük Neked, hogy vezetsz minket, ahogy Izráelt is vezetted a pusztában. Köszönjük, hogy védőmezőnk is vagy, és ott állsz közöttünk és ellenségünk között. Add, hogy egész életünkkel mutassuk meg az irántad érzett hálánkat. Ámen.

Aranymondás: „Az Úr harcol értektek, ti pedig maradjatok veszteg!”

II. Mózes 14:14

Kraus Viktor

Református Újság

Gyülekezeti tájékoztató

Kiadja a Lónyay Gábor Polgári Társulás

Cím: Deregnő 216, 076 74 Deregnő

IČO/reg.szám: 31256732

Nyilvántartási szám: EV 5612/18

ISSN: 2585-8491

Megjelenik havonta.

Kereskedelmi forgalomba nem hozható.

Terjeszti a Deregnő-i Református

Keresztyén Gyülekezet

Szerkesztőség:

főszerkesztő: Csoma László,

szerkesztők: Csoma Annamária, Györky Szilvia,

Kraus Viktor, kárpát-medencei tudósítónk:

Fábián Tibor, Szenn Péter

Szerkesztőség címe:

076 74 Drahňov-Deregnő 216,

Tel.: 056/639 53 96, Mobil: 0908 035 094,

E-mail: ladislavcsoma@gmail.com

vagy csomalaszlo@centrum.sk

Nyomja: Marián Györky - MS PRINT

Szerkesszük együtt! szeretetnaptar@gmail.com

Szeretettel hívjuk fel a lelkipásztorok, presbiterek, gyülekezeti tagok figyelmét, hogy gyülekezeti tudósításaikkal, fényképekkel teljesebbé tehetik egyházi életünk naptári összefoglalóját.

Várunk olyan fotókat az 1920-as évekből, amelyeken templom, parókia vagy református iskola van.

A beszámolókat szerkesztőségünk E-mail címére, a **szeretetnaptar@gmail.com**

vagy postai címére

Ref. Lelkészi Hivatal 076 74 Drahňov 216

küldhetik. Az említett email címre kérjük kizárólag a Szeretetnaptárral kapcsolatos anyagot küldjék! Amennyiben nem kapnak visszajelzést elektronikus levelükre, kérem lépjenek telefonos kapcsolatba a szerkesztőséggel.

Mivel az idén kevesebb alkalom volt a vírusjárvány miatt, **kérjük a fotókat, beszámolókat küldjék el október 10-ig!** Előre is köszönjük a segítségüket.

Csoma László